

**NÁSTROJE
POĽNOHOSPODÁRSKEJ POLITIKY
Z HĽADISKA
ZNIŽOVANIA RIZÍK KORUPCIE**

ZBORNÍK PRÍSPEVKOV

Konzervatívny inštitút M. R. Štefánika
Bratislava 2002

**NÁSTROJE
POLNOHOSPODÁRSKEJ POLITIKY
Z HĽADISKA
ZNIŽOVANIA RIZÍK KORUPCIE**

ZBORNÍK PRÍSPEVKOV

Konzervatívny inštitút M. R. Štefánika
Bratislava 2002

Nástroje poľnohospodárskej politiky z hľadiska znižovania rizík korupcie

Vydal Konzervatívny inštitút Milana Rastislava Štefánika, Bratislava 2002

Copyright © Konzervatívny inštitút Milana Rastislava Štefánika

Konzervatívny inštitút Milana Rastislava Štefánika

Štefánikova 1, 811 06 Bratislava

tel./fax: 02 – 5249 3745

e-mail: conservative@institute.sk

web: <http://www.konzervativizmus.sk>

Publikáciu zostavil Radovan Kazda

Redakčná spolupráca: Martina Kazdová, Katarína Holmová, Matej Holma

ISBN - 80-89121-01-2

Publikácia bola vydaná s finančnou podporou Nadácie pre podporu občianskych aktivít

OBSAH

Úvod	4
Radovan Kazda Riziká a prejavy korupcie v poľnohospodárstve a možnosti ich riešenia	5
Peter Tatár Korupcia ako súčasť dotácií	16
Pavel Bottka Nástroje poľnohospodárskej politiky a znižovanie rizík korupcie	18
Marián Košč Podporná politika agrosektoru SR vo svetle globálneho vývoja svetových ekonomík	22
Ondrej Šmál Transparentnosť prideľovania poľnohospodárskych dotácií ako funkcia jasne definovanej politiky potravinovej bezpečnosti štátu	25
Výber z diskusných príspevkov	32

ÚVOD

Dňa 25. júna 2002 sa v Pálffyho paláci v Bratislave uskutočnil odborný seminár s názvom „Nástroje poľnohospodárskej politiky z hľadiska znižovania rizík korupcie“, ktorý usporiadal Konzervatívny inštitút M. R. Štefánika. Úlohou seminára bolo otvoriť priestor pre širšiu diskusiu na tému nanajvýš aktuálnu a spoločensky závažnú. Je ňou korupcia, ktorá je sprievodným znakom prerozdeľovacích procesov v mnohých oblastiach realizácie funkcií štátu. Poľnohospodárstvu, ako odvetviu, v rámci ktorého štát poskytuje poľnohospodárom rozsiahlu finančnú pomoc, nebola doposiaľ venovaná z hľadiska odhaľovania princípov a znižovania rizík korupcie dostatočná pozornosť. Z tejto pozície organizátori vnímali svoju aktivitu ako impulz, ktorý má iniciovať v spoločnosti diskusiu o týchto otázkach.

Odbornej akcie sa zúčastnilo viacero významných predstaviteľov výkonnej a zákonodarnej moci (najvyšší predstavitelia sekcií Ministerstva pôdohospodárstva, poslanci NR SR), predstavitelia výskumu, stavovských mimovládnych organizácií a médií. Zborník príspevkov k tejto problematike je súhrnom viacerých zdrojov a typov informácií. Základ publikácie tvoria príspevky prezentované v rámci odborného seminára vo forme samostatných prednášok a prepis zaujímavých vybraných diskusných príspevkov, ktoré zazneli v priebehu seminára. Odborný seminár bol súčasťou projektu Konzervatívneho inštitútu M.R.Štefánika, zameraného na znižovanie rizík korupcie v poľnohospodárstve, ktorý sa uskutočnil s podporou Nadácie pre podporu občianskych aktivít. V rámci tohto projektu boli realizované aktivity, ktorých výstupy sa stali doplňujúcim zdrojom informácií. Tieto neboli prezentované v rámci seminára, ale dodatočne doplnené do textov pilotných prednášok.

Veríme, že publikácia v tejto forme a rozsahu informácií ponúkne záujemcom o túto tému komplexný úvod do problematiky korupcie v rezorte poľnohospodárstva ako problému s výrazne negatívnym dopadom na spoločenské dianie u nás.

Ondrej Dostál
riaditeľ Konzervatívneho inštitútu M. R. Štefánika

RIZIKÁ A PREJAVY KORUPCIE POĽNOHOSPODÁRSTVE A MOŽNOSTI ICH RIEŠENIA

RADOVAN KAZDA

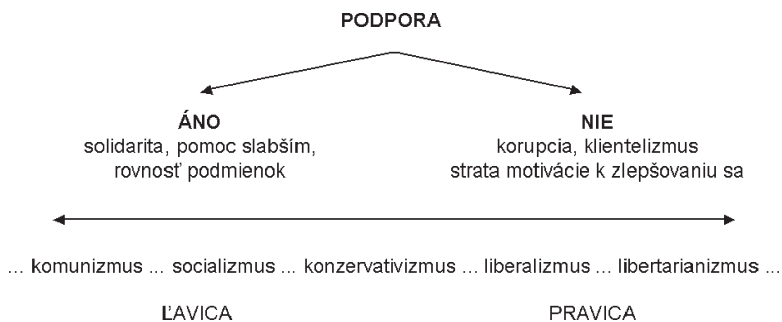
PODPORNÁ POLITIKA

Od počiatku histórie človeka ako tvora inklinujúceho k vytváraniu širších spoločností nenájdeme také usporiadanie, v ktorom by si vykonávateľ moci nenárokoval na uplatňovanie nástrojov regulácie aspoň niektorých (ak nie väčšiny) spoločenských procesov. Podobne ako v iných oblastiach, deje sa tak i v agrárnej politike, ktorá vždy v istej miere vplývala na výsledný efekt poľnohospodárskej výroby.

Poľnohospodárstvo bolo po niekoľko desaťročí hlavnou oblasťou ekonomiky štátu. Typickým príkladom zmeny štruktúry ekonomiky je vplyv na zamestnanosť v poľnohospodárstve v Nemecku: Kým v roku 1850 živili 4 poľnohospodári 1 nepoľnohospodára, o päťdesiat rokov neskôr živil 1 poľnohospodár 4 nepoľnohospodárov. V roku 1950 živil 1 poľnohospodár 10, v roku 1970 – 33, 1980 – 57 a v roku 1990 až 71 nepoľnohospodárov.¹ V Československu bolo v roku 1948 zamestnaných v poľnohospodárstve 40,5 % obyvateľstva. V rokoch 1978 – 1998 poklesol podiel pracujúcich v agrosektore na Slovensku z 16,5 % na 4,95 %.²

Neustály pokles podielu obyvateľstva zamestnaného v poľnohospodárstve, spôsobený intenzifikáciou poľnohospodárstva, viedol k zásadnej zmene štruktúry hospodárstva. Pracujúci v poľnohospodárstve sa stali minoritou z hľadiska ich podielu na zamestnanosti a tvorbe HDP. Existencia menšiny je hlavnou podmienkou vzniku akejkoľvek dotačnej politiky. Obvykle platí, že každý poberateľ akejkoľvek podpory musí byť v dostatočnej menšine (finančnej, objemovej, podielovej atď.) k jeho poskytovateľovi. V prípade poľnohospodárstva by ekonomické zákonitosti neumožnili vznik dotácií v prípade, že by sa poľnohospodárstvo podieľalo hospodárskom výsledky krajiny dominantným spôsobom.

Obr. č. 1: Podporná politika v kontexte politických ideí

¹ Trvalo udržateľný rozvoj poľnohospodárskej krajiny a meliorácie. Zborník zo seminára. Únia krajinných inžinierov Slovenska, Bratislava, 1997.

² Štatistická ročenka ČSR, ČSSR, SR. Roky 1948, 1978, 1998.

Obrázok č.1 zobrazuje v zjednodušenej forme základné odlišnosti v nazeraní na potrebu podpornej politiky z hľadiska politických ideí. Zástancovia podpornej politiky štátu argumentujú najmä morálnou povinnosťou solidarity so slabšími (postihnutými, menej nadanými, žijúcimi v horších podmienkach atď.) a úmyslom zabezpečiť rovnosť podmienok pre všetkých. Odporcovia štátnej protekcionistickej politiky argumentujú najmä vznikom korupcie, klientelizmu a plyvania verejných financií pri akomkoľvek ich prerozdeľovaní, ako aj neodškriepiteľnou stratou motivácie k zlepšovaniu sa zo strany tých, čo poberajú prostriedky štátu. Z týchto pozícií možno riešením problémov podpory preložiť fiktívnu os, ktorá definuje jednotlivé politologické prúdy: zatiaľ čo s rôznym stupňom podpory sa identifikujú najmä rôzne ľavicové idey (socializmus, „európsky liberalizmus“, komunizmus a pod.), rezervovaný postoj k podpore hlásajú najmä smery pravicové (konzervativizmus, klasický liberalizmus, libertarianizmus a pod.).

Od druhej polovice dvadsiateho storočia, spolu s prudkým nástupom socialistických teórií v riadení spoločností, v agrárnej politike nastával čoraz intenzívnejší rast intervencie štátu do jej trhových mechanizmov. Dominantným princípom intervencie sa stala politika podpory, ktorá spôsobila postupné vyrovnávanie hospodárskych výsledkov poľnohospodárskych subjektov, zároveň však i zvyšovanie ich závislosti od “nethových” príjmov.

NÁSTROJE PODPORNEJ POĽNOHOSPODÁRSKEJ POLITIKY

Podporná pôdohospodárska politika v Slovenskej republike pozostáva z množstva nástrojov a opatrení, pomocou ktorých štát upravuje podmienky podnikania na pôde. Realizuje ich najmä prostredníctvom Ministerstva pôdohospodárstva SR (MP SR) ako ústredného orgánu štátnej správy Slovenskej republiky pre poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo, vodné hospodárstvo, rybníctvo, poľovníctvo a potravinárstvo. Poľnohospodárstvo je však len jednou z mnohých oblastí štátnej podpory, ktoré sú postihnuté korupciou, klientelizmom a plytvaním štátnych prostriedkov.

V koncepcii a zásadách poľnohospodárskej politiky sú uvedené ako ekonomické nástroje agrárnej politiky dotácie a subvencie, úvery, úroky a poistenie, ceny a dane. Zákon č. 240/1998 o poľnohospodárstve a o zmene a doplnení ďalších zákonov určuje štátnu podporu najmä poskytovaním

- i) nenávratných prostriedkov štátneho rozpočtu a nenávratných prostriedkov štátnych fondov,
- ii) návratných prostriedkov štátnych fondov a návratných prostriedkov štátnych peňažných ústavov so zvýhodnenými úrokovými podmienkami,
- iii) záruk na úvery poskytované štátnymi fondmi a štátnymi peňažnými ústavmi,
- iv) prostriedkov na nákup zmeniek, skladiskových záložných listov a tovarových záložných listov.

Podporná politika v poľnohospodárstve na Slovensku je realizovaná najmä prostredníctvom týchto nástrojov:

- i) Výnos č. 3485/1/2001-100, ktorým sa vyhlasujú katastrálne územia patriace do jednotlivých poľnohospodársky znevýhodnených oblastí a ustanovuje výšku podpory na ich obhospodarovanie (viac ako 3 mld. Sk ročne)
- ii) Výnos č. 3485/2/2001-100, o podpore podnikania v poľnohospodárstve (viac ako 4 mld. Sk ročne)
- iii) Výnos Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky z 11. júna 2002 č. 720/2/2002-100 o poskytovaní dotácií na podporu zúrodňovania a ochrany pôdy (predtým ŠFOZPPF, cca. 1 mld. Sk ročne)

-
- iv) Výnos Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky z 18. júna 2002 č. 720/1/2002-100 o poskytovaní dotácií v poľnohospodárstve a potravinárstve
 - v) Intervenčná agentúra SR (predtým Štátny fond trhovej regulácie, cca. 0,5-1,5 mld. Sk ročne)
 - vi) Ostatné priame či nepriame dotácie (daňové úľavy, zahraničné zdroje, veda a výskum a pod.)

RIZIKÁ KORUPCIE

Riziko č. 1: Proces udeľovania dotácií – konkurzné komisie

Poskytovanie veľkého objemu financií zo štátneho rozpočtu prostredníctvom výnosu MP SR, ktorým sa vyhlasujú katastrálne územia patriace do jednotlivých poľnohospodársky znevýhodnených oblastí a ustanovuje výšku podpory na ich obhospodarovanie, a výnosu MP SR o podpore podnikania v poľnohospodárstve, zabezpečujú konkurzné komisie – rezortná a regionálna. Každoročne je prostredníctvom týchto výnosov prerozdeľovaných spolu viac ako 7 mld Sk.

Rezortná konkurzná komisia (RezKK) posudzuje a odporúča na schválenie žiadosti o dotácie podľa Výnosu Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky č. 3485/2/2001-100 o podpore podnikania v poľnohospodárstve (ročne viac ako 4 mld Sk).

RezKK má 7 členov, ktorých tvoria:

- generálny riaditeľ sekcie pôdohospodárskej politiky a rozpočtu MPSR
 - generálny riaditeľ sekcie poľnohospodárstva a potravinárstva
 - riaditeľ odboru financovania
 - traja zástupcovia Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory
 - zástupca Ministerstva financií Slovenskej republiky
- (pozn.: O niektorých dotačných tituloch spoluzodujú subkomisie z Regionálnych odborov MP SR)

Vysoko rizikovým faktorom vzniku korupcie je skutočnosť, že členovia RezKK nie sú volení, ale menovaní systémom “zhora nadol”. Minister pôdohospodárstva menuje a odvoláva predsedu rezortnej komisie a na návrh predsedu rezortnej komisie menuje a odvoláva menovacím a odvolacím dekrétom členov rezortnej komisie. Predsedov subkomisii menuje a odvoláva predseda rezortnej komisie na návrh generálnych riaditeľov príslušných sekcií menovacím a odvolacím dekrétom. Predsedom subkomisie je riaditeľ príslušného odboru alebo jeho zástupca.³

Regionálna konkurzná komisia (RegKK) posudzuje a odporúča na schválenie žiadosti o dotácie podľa výnosov MP SR č.3485/1/2001-100, ktorým sa vyhlasujú katastrálne územia patriace do jednotlivých poľnohospodársky znevýhodnených oblastí a ustanovuje výška podpory na ich obhospodarovanie a č.3485/2/2001-100, o podpore podnikania v poľnohospodárstve (ročne viac ako 3 mld Sk).

RegKK má 7 členov:

- predseda regionálnej komisie, ktorým je predseda RO MP SR
- generálny riaditeľ sekcie poľnohospodárstva a potravinárstva
- riaditeľ odboru financovania
- traja zástupcovia SPPK
- zástupca Ministerstva financií Slovenskej republiky

³ Štatút Rezortnej konkurznej komisie regionálneho odboru Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky. Číslo 167/2002-100.

V prípade RegKK je rovnako pravdepodobný vysoký stupeň rizika vzniku korupcie a klientelizmu. Členovia RegKK taktiež nie sú volení, ale menovaní "zhora nadol". Minister pôdohospodárstva Slovenskej republiky menuje a odvoláva predsedu regionálnej konkurznej komisie, ktorým je riaditeľ regionálneho odboru Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky. Regionálna komisia je poradným orgánom riaditeľa regionálneho odboru ministerstva, ktorý je zároveň jej predsedom. Členov regionálnej komisie menuje a odvoláva jej predseda menovacím dekrétom a odvolacím dekrétom.⁴

V oboch prípadoch (RegKK a RezKK) platí vysoký stupeň rizika korupcie a klientelizmu:

- *komisie rozhodujúce o pridelovaní sumy presahujúcej 7 mld Sk ročne sú centralizované a ich členmi sú štátni úradníci z dvoch, max. troch príbuzných organizácií; komisie nie sú volené, ale menované "zhora nadol", t.j. systémom vzájomnej závislosti a funkčnej podriadenosti*
- *vzhľadom na podmienenosť prítomnosti v komisii od vôle nadriadených strácajú členovia komisií nezávislosť rozhodovania*
- *neistota pridelovacieho procesu navyše zabraňuje poľnohospodárom využívať dotácie plánovite a efektívne*

Riziko č. 2: Výnos o podpore poľnohospodársky znevýhodnených oblastí

Výnos č. 3485/1/2001-100, ktorým sa vyhlasujú katastrálne územia patriace do jednotlivých poľnohospodársky znevýhodnených oblastí a ustanovuje výška podpory na ich obhospodarovanie, udeľuje dotácie na základe skupín ceny pôdy, ktoré sú odvodené zo systému Bonitovaných pôdno-ekologických jednotiek (BPEJ). BPEJ sú rozhodujúcim kritériom pre určenie dotačného pásma.

Problém spočíva v tom, že systematika BPEJ je pre udeľovanie dotácií z viacerých dôvodov celkom nevhodná:

- i) systém je starý, nerevidovaný
- ii) systém neprihliada na mnohé dôležité produkčné faktory (závlahy, odvodnenie)
- iii) sieť diagnostikovaných stanovišť je veľmi nízka (v priemere jedno stanovište na 14 ha)
- iv) systém pripravovalo veľké množstvo ľudí s odlišným diagnostickým cítením
- v) pri tvorbe systému nebola vykonávaná kontrola zistených údajov

Výsledkom je zistenie, že systém BPEJ je síce vhodným (i keď príliš drahým) doplnkom využiteľným v rôznych oblastiach ľudskej činnosti (napr. kartografia, krajinné plánovanie, pôdna veda a pod.), ako základ pre udeľovanie dotácií však nemôže byť použitý.

- *systém podnecuje ku špekuláciám pri výpočte skupiny ceny pôdy, ktorá podmieňuje možnosť uchádzať sa o prijatie dotácie na tento titul*
- *systém je nespravodlivý, lebo susediace pozemky môžu byť ohodnotené úplne odlišne napriek tomu, že majú podobné pôdne vlastnosti*
- *vedie k zložitému a nespravodlivému rozdeľovaniu prostriedkov, ktoré každoročne presahujú sumu 3 mld Sk*

Riziko č. 3: Podpora ochrany a zveľaďovania Poľnohospodárskeho pôdneho fondu

Ochranu a zveľaďovanie poľnohospodárskeho pôdneho fondu zabezpečoval až do roku 2001 Štátny fond ochrany a zveľadania PPF. Neinvestičná podpora ŠFOZ PPF presahovala ročne sumu 600 mil. Sk. V súčasnosti je tento typ podpory v správe MP SR, prostredníctvom

⁴ Štatút Regionálnej konkurznej komisie regionálneho odboru Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky.

výnosu MP SR o poskytovaní dotácií na podporu zúrodňovania a ochrany pôdy. Podpora neinvestičných opatrení ŠFOZ PPF však má niekoľko závažných nedostatkov:

- i) vykonanie opatrení na zlepšenie vlastností pôdy je technicky ťažko kontrolovateľné, v mnohých prípadoch úplne vylúčené, najmä z dôvodu neustálej zmeny prírodných podmienok. Týka sa to najmä opatrení, ako sú melioračné vápnenie, podryvávanie, komplexné zúrodnenie pôdy a zvyšovanie obsahu humusu v pôde
- ii) metodické postupy určovania potreby opatrení nie sú správne, nakoľko je technicky nemožné analyzovať totožnú sieť stanovišť pred a po vykonaní opatrenia
- iii) ani dôkladná analýza nie je dôkazovo postačujúca, pretože pôda podlieha neustálej zmene fyzikálnych a chemických vlastností v čase
- iv) neexistuje dobrý spôsob, akým zabezpečiť, aby kontrolóri vykonania zmien pôdnych vlastností neboli podplatení
- v) zneužitie týchto prostriedkov nie je postihnuteľné daňovou, ani inou kontrolou

Dotácie na ochranné opatrenia v pôde patria k najproblematickejším typom podpory v poľnohospodárstve.

→ *nemožnosť účinnej kontroly použitia dotácií na ochranu a zveladenie pôdy vedie k najrizikovejšiemu plytvaniu verejných financií vôbec (ročne >600 mil. Sk)*

Riziko č. 4: Informovanie o dotáciách

Dňa 10. apríla 2002 Vláda SR prerokovala a schválila materiál s názvom „Návrh nového modelu aktívneho poskytovania informácií o procese prideľovania dotácií“. V uznesení uložila ministrom do 24. apríla zverejniť na oficiálnej internetovej stránke informácie organizácií o procese prideľovania dotácií zo štátneho rozpočtu prostredníctvom rozpočtových kapitól svojich ministerstiev. Príloha ku schválenému materiálu obsahuje presný výpočet položiek, ktoré je ministerstvo povinné uviesť.

Uznesenie vlády nebolo v stanovenom termíne v plnej miere splnené. Napriek postupnému dopĺňaniu údajov, nie sú zverejnené požadované informácie o zisteniach odboru kontroly MP SR, o čerpaní prostriedkov prostredníctvom ŠFOZPPF a ďalších fondov, ako aj dôležité identifikačné údaje o poberateľoch dotácií.

→ *nedostatočný postup MP SR v oblasti informovania o dotáciách zvyšuje riziko korupcie*

Riziko č. 5: Systém kontroly využitia dotácií

Priznávanie a poskytovanie podpôr po vstupe do EÚ predpokladá zriadenie platobnej agentúry a zavedenie integrovaného administratívno-kontrolného systému (IACS). Všetky platby, ktoré sa poskytujú z Európskeho poľnohospodárskeho fondu garancie a orientácie (EAGGF) v rámci Spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP), sú zabezpečované platobnou agentúrou a ich realizácia sa uskutočňuje využitím IACS. IACS v rámci systému zabezpečuje rozsiahlu kontrolu plnenia podmienok pre poskytnutie dotácie. V zavádzaní systému IACS MP SR mešká, Úrad pre verejné obstarávanie zrušil verejnú súťaž na dodávku Integrovaného administratívneho a kontrolného systému (IACS) už dvakrát (druhý raz 9.9.2002).

→ *systém IACS, ktorého zavádzanie nebolo zo strany MP SR doposiaľ rozbehnuté, je základom pre zvýšenie transparentnosti procesov udeľovania dotácií*

PREJAVY KORUPCIE

Najvýznamnejšími orgánmi kontroly správy dotácií v poľnohospodárstve, čiže revízie oprávnenosti využívania dotácií, sú tieto štátne orgány:

- i) Správa finančnej kontroly
- ii) Najvyšší kontrolný úrad
- iii) Odbor kontroly MP SR

Okrem týchto organizácií majú kompetencie kontroly i ďalšie štátne orgány, najmä Úrad vlády SR, daňové orgány alebo Úrad daňového preverovania.

Charakteristickým prejavom činnosti väčšiny kontrolných orgánov v rokoch 1993-1998 bol nízky záujem o kontrolu dotačného procesu v poľnohospodárstve. Výrazný posun smerom k zintenzívneniu kontroly dotácií nastal najmä po roku 2000. Výročné správy a tlačové besedy orgánov kontroly zverejnili množstvo závažných porušení princípov poskytovania a využívania dotácií zo strany poskytovateľov i prijímateľov dotácií.

Typické príklady zneužívania dotácií na základe zistení orgánov kontroly poskytuje nasledujúci prehľad:

Správa finančnej kontroly (SFK)

Podľa informácií MP SR rozhodla SFK v roku 2001 o vratkoch dotácií vo výške 16 mil. Sk. Ako informujú správy z výsledku kontrol Správy finančnej kontroly, najčastejšie boli zistené tieto nedostatky:

- *použitie dotácií na iný účel v rozpore s podmienkami zmlúv,*
- *neodviedenie výnosov z prostriedkov štátneho rozpočtu do štátneho rozpočtu v stanovených termínoch a v správnej výške*
- *nesplnenie podmienky určenej minimálnej dĺžky užívania dotácie*
- *nezrealizovanie investície, na ktorú bola dotácia určená atď.*

Typické zistenie Správy finančnej kontroly:⁵

Poľnohospodárske družstvo A získavalo v jednotlivých rokoch nasledovné dotácie: 1996 – 6,54 mil. Sk, 1997 – 7,35 mil. Sk, 1998 – 7,54 mil. Sk, 1999 – 7,27 mil. Sk, 2000 – 8,29 mil. Sk. Družstvo už v roku 1996 nezaslalo Daňovému úradu finančné zúčtovanie dotácií poskytnutých do PPK. V rokoch 1997, 1998 a 2000 bolo zaslané v oneskorenom termíne. Až prvou kontrolou zo strany SFK v roku 2002 sa zistilo, že už v roku 1996 družstvo nepreukázalo opodstatnenosť čerpania dotácie v sume 121 tisíc Sk. Podobne v roku 1997 nepreukázalo sumu 196 tisíc Sk (poberateľ dotácie nevykonával ekologické poľnohospodárstvo na parcelách, ku ktorým bol viazaný predmet dotácie minimálne po dobu 5 rokov), ďalej 161 tisíc Sk a v roku 1997 79 tisíc Sk (detto). V roku 1998 išlo o sumu 539 tisíc Sk a v roku 1999 212 tisíc Sk, opäť z dôvodu nesplnenia požiadavky užívania pozemkov po dobu 5 rokov. V roku 2000 družstvo nepreukázalo opodstatnenosť čerpania dotácie v sume 822 tisíc Sk, ako aj v sume 312 tisíc Sk, na účel, na ktorý boli dotácie poskytnuté (išlo najmä o dotácie na riešenie dopadov mimoriadneho sucha).

Poznámka: V roku 1990 vznikol v katastrálnom území obce subjekt 1, ktorý bol zrušený dňa 7.2.1996 likvidáciou. Dňa 7.11.2000 bol vyhlásený konkurz na majetok subjektu 1. Dňa 14.08.1995 vznikol subjekt 2. Niekoľko dní po vyhlásení konkurzu na subjekt 1 sa niektorí jeho členovia stali členmi subjektu 2.

⁵ Poskytnutie informácie v zmysle zákona č. 21/2000 Z.z. o slobodnom prístupe k informáciám. Správa finančnej kontroly Zvolen, 2225/R/2002, 17.10.2002.

Najvyšší kontrolný úrad (NKÚ)

- 1994 - *Správca kapitoly MP SR nestanovil okruh pracovníkov, ktorým patrí 25 % príplatok za nepodnikanie, na základe čoho tieto príplatky vyplatili všetkým pracovníkom v hlavnom pracovnom pomere.*
- *Neoprávnené vyplatenie odmien vedúcim pracovníkom spôsobilo škodu 330 500 Sk.*
- 1995 - *Prekročenie čerpania neinvestičných dotácií o 63,3 mil. Sk bez povolenia MF SR.*
- *Vo viacerých prípadoch bolo zistené porušenie Smernice MP SR na poskytovanie dotácií v PPoK.*
 - *Prostriedky poskytnuté na neinvestičné dotácie na rok 1994 boli v rámci fakultatívnych dotácií poskytnuté vo výške 416 mil. Sk aj na investície, teda iný, než zákonom stanovený účel.*
- 1996 - *Použitie neinvestičných dotácií na investície vo výške 1,015 mld Sk (!) bez súhlasu MF SR.*
- *Prekročenie limitu neinvestičných dotácií v podnikateľskej sfére o 63,4 mil. Sk.*
 - *Nesplnenie opatrení prijatých MP SR na odstránenie nedostatkov zistených kontrolami NKÚ.*
- 1997 - *Prekročenie limitu neinvestičných dotácií v podnikateľskej sfére o 135,8 mil. Sk.*
- 1998 - *Množstvo porušení zákonov o účtovníctve, o rozpočtových pravidlách a prevode majetku štátu na iné osoby.*
- 1999 - *Množstvo porušení zákonov o účtovníctve, o rozpočtových pravidlách, o cenách, zákona o verejnom obstarávaní.*

Odbor kontroly MP SR

Kontrola účelnosti a efektívnosti čerpania poskytnutých dotácií zo ŠR vykonaná v roku 1999 (za predchádzajúce roky) odborom kontroly MP SR a regionálnymi kontrolórmí MP SR zistila mnoho závažných skutočností, ktoré boli následne oznámené daňovým úradom. Niektoré z nich uvádza nasledujúci výber:

- *neoprávnené použitie dotácií vo výške 898.643,- Sk, subjektom Agrokombinát a.s. Turčianske Teplice*
- *neoprávnené použitie dotačných prostriedkov v sume 796.621,- Sk, subjektom Agrogermer s.r.o. Hajnačka*
- *neoprávnené použitie dotácie vo výške 1.137. 200,- Sk subjektom Fytofynal s.r.o. Tekovské Lužany*
- *vrátenie neoprávnené čerpanej poskytnutej dotácie v čiastke 231.700,-Sk z priznanej dotácie 1.654.118,-Sk subjektu KRAS-BIO a.s. Rožňava*
- *vrátenie neoprávnené čerpaných dotácií v čiastke 965.794,-Sk subjektom GRABO v.o.s. Veľký Slavkov, nakoľko organizácia predložila sfaľšované potvrdenie pre konkurznú komisiu o vysporiadaní záväzku voči ŠR*
- *vrátenie neoprávnené čerpaných dotácií v čiastke 594.500,- Sk, subjektom AGROGALUS s.r.o. Žiharec*
- *vrátenie neoprávnené použitých dotácií vo výške 312.920,- Sk subjektom PEZA a.s.*
- *oznámenie o podozrení neoprávneného použitia poskytnutých dotácií vo výške 4 mil.Sk v subjekte AUTOCENTRUM s.r.o. Veľký Krtíš podľa §19 na podporu dokončenia rozostavanej investičnej výstavby v poľnohospodárstve, kde bolo zistené porušenie zákona o účtovníctve a verejnom obstarávaní*
- *oznámenie o neoprávnenom použití dotácie firmou K-TEN Company s.r.o. Žilina vo výške 1.312.000,-Sk, pretože dodaná technológia miešarne krmných zmení jej časť neslúži účelu, na ktorý boli dotácie poskytnuté*

PRIESKUM MIENKY O KORUPCII

Konzervatívny Inštitút M.R.Štefánika uskutočnil na prelome augusta a septembra 2002 anketu, v ktorej bolo oslovených 958 súkromne hospodáriacich roľníkov z celého Slovenska. Anketa sa zamerala na prieskum verejnej mienky v oblasti korupcie v poľnohospodárstve, pričom sa dotýkala širokého okruhu príbuzných tém.

Z 958 účastníkov, oslovených prostredníctvom anketovej brožúry, prejavilo ochotu odpovedať 102 súkromne hospodáriacich roľníkov. Podrobné výsledky ankety budú zverejnené na internetovej stránke www.konzervativizmus.sk.

Hodnota výsledkov prieskumu je znížená z dôvodu nižšej smerodajnosti výsledkov prieskumu. Tá je spôsobená skutočnosťou pomerne nízkeho počtu vrátených odpovedí (cca. 11%). Napriek tomu bolo z hľadiska názorov na korupciu získaných niekoľko pozoruhodných výsledkov, ktoré majú dostatočnú odbornú hodnotu. Výsledky sú prezentované v tabuľkách č. 2 - 6.

Tab. č. 2:

Na základe Vašich vlastných skúseností pri výkone podnikateľskej činnosti (alebo na základe Vašich poznatkov z vyjadrení iných podnikateľov na pôde) vyjadrite svoj názor na stupeň rizika vzniku korupcie, klientelizmu a plytvania verejných financií v jednotlivých inštitúciách a orgánoch:						
	RIZIKO					
	Odpovedalo	Nízke a žiadne	Neviem	Zvýšené a vysoké	Nízke a žiadne	Zvýšené a vysoké
Jednotlivé Sekcie Ministerstva pôdohospodárstva	81	9 %	52 %	38 %	18 %	32 %
Slovenský pozemkový fond (SPF)	87	14 %	33 %	53 %	21 %	79 %
Štátny podporný fond pôdohospodárstva a potravinárstva*	82	11 %	48 %	41 %	21 %	79 %
Štátny fond ochrany a zveľadľovania poľnohospodárskeho pôdneho fondu*	83	13 %	59 %	28 %	32 %	58 %
Rezortná konkurzná komisia	83	16 %	59 %	25 %	38 %	52 %
Regionálna konkurzná komisia	88	20 %	48 %	32 %	39 %	51 %
Katastrálny úrad	90	28 %	34 %	38 %	42 %	58 %
Regionálne odbory MPSR (RO MPSR)	92	32 %	28 %	40 %	44 %	56 %
Intervenčná poľnohospodárska agentúra	78	10 %	79 %	10 %	50 %	50 %
Odbor pozemkový, poľnohospodárstva a lesného hospodárstva (OPPLH)	86	42 %	40 %	19 %	69 %	31 %
Daňové úrady	86	42 %	40 %	19 %	69 %	31 %

Pozn.: Druhé stĺpce („nízke a žiadne riziko“ a „zvýšené a vysoké riziko“) sú redukované o tých respondentov, ktorí sa k problému nevedeli vyjadriť.

Tab. č. 3:

V akej miere súhlasíte alebo nesúhlasíte s každým s nasledujúcich výrokov?						
	Odpovedalo	Zásadne a skôr áno	Neviem	Zásadne a skôr nie	Zásadne a skôr áno	Zásadne a skôr nie
		%	%	%	%	%
V systéme udeľovania dotácií existuje vysoký stupeň korupcie.	94	69	22	9	89	11
Systém podpory poľnohospodárstva je potrebné zrušiť	91	10	13	77	11	89
Cena pôdy odvodená z bonitácie pôdno-ekologických jednotiek (BPEJ) veľmi často nezodpovedá skutočnej hodnote	92	65	24	11	86	14
Dotácie pre poľnohospodársky znevýhodnené oblasti sú neúčinné a nespravodlivé voči ostatným.	91	54	16	30	64	36
Systém udeľovania dotácií je voči niektorým podnikateľom na pôde (napríklad SHR) nespravodlivý.	96	80	5	15	85	15

Pozn.: Druhé stĺpce („zásadne a skôr áno“, „zásadne a skôr nie“) sú redukované o tých, ktorí sa k problému nevedeli vyjadriť.

Tab. č. 4:

Ako často ste sa v ostatných piatich rokoch stretli so situáciou, že pracovník štátneho orgánu, za ktorým ste prišli v rámci svojho podnikania s nárokovateľnou žiadosťou, požadoval za jej vyhovie od Vás úplatok, províziu, príp. podiel z prospechu? (92 respondentov)	
Nikdy	68 %
Občas sa stretávam (<1/3 prípadov)	27 %
Často sa stretávam (1/2 prípadov)	3 %
Veľmi často sa stretávam (>2/3 prípadov)	1 %

Tab. č.5:

Akým spôsobom by bolo ohrozené Vaše hospodárstvo po úplnom zrušení dotácií do poľnohospodárstva? (96 respondentov)	
Ďalšie podnikanie by bolo nemožné	19 %
Ďalšie podnikanie by bolo ohrozené, ale udržateľné	29 %
Ďalšie podnikanie by nebolo ohrozené (t.j. spôsobilé by len minimálne, resp. žiadne škody)	21 %
Dotácie nevyužívam	31 %

Tab. č.6:

Akým spôsobom ovplyvnilo množstvo získaných dotácií Váš hospodársky výsledok za ostatných päť rokov (štandardne)? (94 respondentov)	
Dotácie boli pre ziskovosť môjho podnikania nevyhnutné	34 %
Dotácie boli len prílepkou k hospodárskemu výsledku môjho podnikania	37 %
Dotácie nepotrebujem, ale využil som možnosť ich získania	3 %
Možnosť získania dotácií som nevyužil	26 %

Výsledky prieskumu mienky vybranej vzorky súkromne hospodáriacich roľníkov poukazujú na niekoľko skutočností:

- i) Princípy fungovania niektorých organizácií rezortu MP SR sú považované za vysoko korupčné. Ide najmä o samotné sekcie MP SR, ďalej rezortná a regionálne konkurzné komisie (RezKK a RegKK) a štátne fondy (SPF, ŠFOZPPF, ŠPFPF). Naopak, pomerne vysokú dôveru zo strany SHR požívajú daňové úrady.
- ii) Respondenti nesúhlasia s možnosťou úplného zrušenia dotácií do poľnohospodárstva, vo výrazne prevahe však považujú systém udeľovania dotácií za skorumpovaný. Systém udeľovania dotácií je podľa nich nespravodlivý a výrazne spochybnený je i význam BPEJ pre určovanie ceny pôdy a udeľovanie dotácií. Respondenti sa domnievajú, že systém udeľovania dotácií je nespravodlivý voči súkromne hospodáriacim roľníkom.
- iii) Takmer tretina odpovedajúcich sa občas stretáva so situáciou, že pracovník štátneho orgánu (najmä v rezorte poľnohospodárstva) požaduje za splnenie žiadosti províziu, príp. podiel z prospechu.
- iv) Iba 19 % odpovedajúcich je presvedčených, že po úplnom zrušení dotácií v poľnohospodárstve by ich ďalšie podnikanie bolo nemožné, 34 % udáva, že dotácie sú pre ziskovosť ich podnikania nevyhnutné.

Prieskum mienky SHR dokumentuje pretrvávajúcu závažnosť problému korupcie v rezorte poľnohospodárstva.

RIEŠENIA

Korupcii a klientelizmu sa nedá vyhnúť vo všetkých oblastiach rovnako úspešne. Existujú oblasti (napríklad zdravotníctvo, školstvo, polícia, obrana, sociálne veci, jurisdikcia atď.), kde štát presadzuje princíp solidarity so slabšími aj za cenu zvýšenia rizika vzniku korupcie, klientelizmu a netransparentných procesov prerozdelenia. Tieto skutočnosti sú spríevodným javom väčšiny prerozdelených procesov. Existujú však metódy, ktorých uplatňovanie výrazne zvyšuje transparentnosť vyššie opisovaných javov. Taktiež sú oblasti národného hospodárstva, v ktorých sa princíp prerozdelenia nemusí uplatňovať v tak rozsiahlom meradle, alebo sa nemusí uplatňovať vôbec – a tou je i poľnohospodárstvo.

Z hľadiska znižovania rizík korupcie v rezorte poľnohospodárstva na Slovensku je potrebné v najbližšom období realizovať množstvo zásadných protikorupčných opatrení. Za najdôležitejšie z nich môžeme považovať tieto:

-
- 1.) Ideálom pre dosiahnutie efektívneho a neskorumpovaného poľnohospodárstva je zrušenie akejkolvek finančnej podpory poľnohospodárstva. Vzhľadom na charakter poľnohospodárskej politiky EÚ, špecifická poľnohospodárskej výroby, ako aj integračné ambície Slovenska do EÚ však nie je možné ukončiť intervenčnú politiku v slovenskom poľnohospodárstve okamžite a v celom rozsahu. Je preto potrebné zamerať sa najmä na postupné znižovanie finančnej podpory poľnohospodárstva zo strany štátu smerom k prirodzeným podmienkam slobodného trhu a na zvyšovanie efektivity a kontroly pridelovania dotácií.
 - 2.) Z hľadiska procesu poskytovania dotácií je potrebné zaviesť mechanizmus zákonom nárokovateľných dotácií. To znamená, že po splnení požiadaviek pre udelenie dotácie nebude môcť byť dotácia žiadateľovi odmietnutá z dôvodu rozhodnutia komisie. Pre prípady neuznania vyhovujúcich žiadostí o dotáciu je potrebné zaviesť mechanizmus vymáhateľnosti požadovanej podpory.
 - 3.) Transformovať činnosť regionálnych a rezortnej konkurznej komisie na účasť v procese posudzovania žiadostí o priznanie dotácie, stransparentniť spôsob menovania členov komisií (napr. menovaním zo strany iného vyššieho orgánu štátnej správy). Prispôbovať proces priznávania dotácií požiadavkám EÚ.
 - 4.) Výrazne znížiť objem prostriedkov určených na podporu ochrany a zveľaďovania poľnohospodárskeho pôdneho fondu, zamerať sa výhradne na podporu tých opatrení, ktorých vykonanie je možné objektívne preukázať.
 - 5.) Transformovať súčasné formy podpory poľnohospodárstva, ktoré sú komplikované, nespravodlivé a často zneužívané (najmä podporu podnikania v poľnohospodárstve), na efektívnejšie formy podpory (napr. trhových cien).
 - 6.) Urýchlene dokončiť a zabezpečiť trvalé a rozsiahle zverejňovanie všetkých informácií vyplývajúcich z uznesenia vlády SR.
 - 7.) Zvýšiť intenzitu a rozsah kontrol použitia dotácií zo strany SFK, NKÚ a ostatných orgánov kontroly.
 - 8.) Urýchlene realizovať systém IACS ako požiadavku pre nárokovateľnosť dotácií z Európskej únie.

Moderné, efektívne a neskorumpované poľnohospodárstvo je nielen prospešné pre celé hospodárstvo Slovenskej republiky, ale vo svojej podstate je prínosom najmä pre pracovníkov v poľnohospodárstve a obyvateľov regiónov, v ktorých je poľnohospodárska výroba pilierom ekonomiky.

KORUPCIA AKO SÚČASŤ DOTÁCIÍ

PETER TATÁR

Dotácie sú nemorálne, ničia ekonomickú slobodu, zodpovednosť a prosperitu.

Korupcia ako súčasť dotácií v poľnohospodárstve má dva základné pramene:

1. Prvým je pokazená morálka. Totalitné režimy a po ňom obdobie tzv. mečiarizmu relativizovalo morálku. Nemorálne správanie kvôli peniazom alebo iným výhodám sa samo osebe považuje za prirodzené v porovnaní s „nevýhodným“ počestným správaním.
2. Druhým je zvrátenosť prepojenia ziskovej sféry, ako je poľnohospodárska výroba a výroba potravín, na štátny rozpočet. To príkro odporuje trhovej ekonomike. Každá dotácia je nemorálna a ekonomicky v konečnom dôsledku škodlivá, pretože poškodzuje priamo alebo nepriamo každého účastníka trhu.

Morálka nám kladie veľa otázok: ako sú dnes dotácie definované, ako sú rozdeľované, kto, ako a podľa akých kritérií o dotáciách rozhoduje, komu sú prideľované, čo s nimi príjemcovia robia, ako je účelnosť dotácií kontrolovaná? Všetky odpovede z dnešnej praxe vedú ku konštatovaniu, že korupcia je súčasťou dotácií, že korupcia je „zakalkulovaná“ už v štátnom rozpočte, že je tolerovaná. Tolerovaná je vďaka pošliapaniu morálky v ľuďoch a naprogramovaná je odvrhnutím trhovej ekonomiky v agrosektore.

Kontrolné správy NKÚ a Úradu vlády sú jedným z podkladov pre skúmanie korupcie v tejto oblasti.

Ako ku korupcii dochádza? Ministerstvo pôdohospodárstva je zodpovedné za požiadavky na dotácie zo štátneho rozpočtu, za postup pri rozhodovaní o dotáciách – teda za kritériá, štruktúru a štatúty výberových komisií, aj za realizáciu výplaty a kontroly výkonu a účelnosti vyplatených dotácií.

Kritériá a účely, na ktoré sú dotácie v zákonoch a nižších normách určené, sú netransparentné, zvädzajú a navádzajú na korupciu. Kritériá nevychádzajú väčšinou z merateľných faktorov a z výkonu v poľnohospodárstve, ani z merateľnej produkcie prvovýrobcov či druhovýrobcov. Sú to paušálne kritériá typu „na hektár“, ale aj na nemerateľné, takmer nekontrolovateľné a v praxi už vôbec nekontrolované účely ako sú rekultivácia, či hubenie škrekčov. Zároveň sú kritériá pre prideľovanie dotácií selektívne a diskriminačné voči farmárom a malým súkromným roľníkom, lebo vyžadujú určitú výmeru, počet veľkých dobytčích jednotiek alebo objem tržieb. Takáto diskriminácia je zle skrytý zámer ministerstva pôdohospodárstva.

Hlavou dotačnej politiky je minister pôdohospodárstva, ktorý určuje šéfa dotácií na ministerstve. Ďalej minister určuje šéfov okresných úradov ministerstva, ktorí sú zároveň aj predsedami komisií na prideľovanie dotácií. Ministerstvo vydalo štatút týchto komisií, podľa neho členov menuje predseda komisie z ďalších pracovníkov regionálneho odboru ministerstva, zo zástupcov Slovenskej potravinárskej a poľnohospodárskej komory (majú predstavovať zástupcov poľnohospodárskej samosprávy) a zástupcovia ministerstvom kontrolovaného Slovenského pozemkového fondu (neexistuje žiadny racionálny dôvod na účasť SPF v komisií).

Platné dotačné predpisy teda zakladajú netransparentnosť, umožňujú svojvoľné rozhodovanie v celom dotačnom reťazci, sú na monokratickom princípe, spôsobujú, že členovia okresných komisií sa stávajú súčasťou netransparentného reťazca a sú špičkou lobistických skupín usilujúcich o dotácie.

Dotlačné pravidlá nepoznajú funkčné sankcie za nedodržanie týchto pravidiel. Realizácia dotácií, teda ich čerpanie a priebeh verejných súťaží, ak sú na čerpanie dotácií podľa zákona potrebné, nie je pod účinnou kontrolou, ani pod kontrolou efektívnosti dotácií. Veľká časť čerpaných dotácií, ako ukazujú kontroly NKÚ a Úradu vlády, nebola vôbec použitá na určený účel.

K morálnym, etickým, politickým a inštitucionálnym dôvodom korupcie pri dotáciách treba prirátat aj systémový ekonomický dôvod, ktorým je samotná existencia dotácií. Na rozdiel od ostatných oblastí hospodárstva v poľnohospodárstve prebehlo najmenej štrukturálnych zmien.

Významná časť manažmentov poľnohospodárskych podnikov je orientovaných na získavanie dotačných a iných výhod v netrhovom, netransparentnom korupčnom prostredí. Je to zo strany ministerstva poľnohospodárstva umožňované nerovnakým postavením jednotlivých subjektov voči štátnemu rozpočtu a voči rozhodnutiam ministerstva.

Najprv je potrebné zabrániť netransparentnosti a korupcii zmenou kritérií, procedúry pridelovania a kontroly dotácií. Verejne kontrolované a transparentné dotácie majú byť výlučne adresné a cielené, poskytované len podľa pravidiel účelnosti a adresnosti, verejne a s rovnosťou šancí a úplne transparente. Zrovnoprávnenie prístupu k dotáciám znamená tiež vyrovnanie nerovností v dotáciách medzi bývalými manažérmi družstiev a ostatnými podnikateľmi v poľnohospodárstve, vyrovnanie šance každého samostatne hospodáriaceho roľníka s bývalými JRD a ich "transformovanými" nástupcami.

Skutočnú kontrolu vynaložených prostriedkov môže zabezpečiť iba nezávislý orgán a nie ministerstvo pôdohospodárstva. Postupne bude potrebné znižovanie dotácií (ročne zhruba o 10 % až 20 %), čo si však zároveň vyžaduje aj postupné zrušenie dotácií do výroby poľnohospodárskych produktov a potravín v EÚ a súbežné liberalizovanie všetkých cien v agrosektore.

Príklad zo slovenskej praxe: poľnohospodárske družstvo v prešovskom kraji, ktoré bolo stratové, pôvodne zamestnávalo 200 ľudí a nedávno prešlo konkurzom. Dnes má 15 stálych zamestnancov a podľa potreby zhruba dvojnásobok sezónnych zamestnancov. Je ziskové bez prirátania dotácií.

Odstránenie akékoľvek zasahovania štátu do poľnohospodárskeho trhu a uplatnenie trhových princípov v agrosektore spolu s podstatným znížením daňového zaťaženia obyvateľov a poľnohospodárskych producentov a liberalizáciou trhu umožní platiť spotrebiteľom za potraviny reálne trhové ceny, ktoré zabezpečia dostatočný príjem a užívia poľnohospodárov. Zníženie daní taktiež spôsobí, že spotrebiteľ nezaplatí v skutočných trhových cenách potravín viac, ako platí za dnešné potraviny, ktorých ceny sú regulované a zároveň subvencované prostredníctvom daní.

S dotáciami zmizne aj korupcia.

NÁSTROJE POĽNOHOSPODÁRSKEJ POLITIKY A ZNIŽOVANIE RIZÍK KORUPCIE

PAVEL BOTTKA

Dovoľte, aby som Vás ako predseda Združenia vlastníkov pôdy a agropodnikateľov Slovenska (ZVPAS) a zároveň samostatne hospodáriaci roľník oboznámil s poznatkami, s ktorými sa samostatne hospodáriaci roľníci (SHR) stretávajú, ako aj s tým, aký vplyv majú nástroje poľnohospodárskej politiky, teda aj dotácie, na prosperitu roľníka.

Štruktúra poľnohospodárskych subjektov na Slovensku nesie známky určitých špecifik, ako takmer všetko, čo sa na Slovensku deje. Keď porovnáваме krajiny V4, zisťujeme, že na Slovensku len 10-12 % poľnohospodárskej pôdy obhospodarujú SHR, zatiaľ čo v ČR je to 27 % a v Maďarsku 65 %. Poľská republika je výnimka, nakoľko socializácia dediny v tejto krajine neprebehla. Musíme si položiť otázku, prečo je to na Slovensku tak. Myslím, že to nie je z pohodlnosti alebo z nezáujmu vidieckeho obyvateľstva. Jedinou príčinou je nevhodná politická klíma najmä od rokov 1992-93. Okolo 18-20 tisíc SHR začalo hospodáriť v rokoch 1990-93, keď politická vôľa vlády i MP SR priala obnove roľníckeho stavu. Dôkladné ozrejenie si tohto problému by si vyžiadalo osobitný priestor. SHR napriek spomenutému neprajnému prostrediu dokázali preukázať svoje prednosti.

AKÉ SÚ CHARAKTERISTICKÉ ZNAKY SÚKROMNE HOSPODÁRIACEHO FARMÁRA?

Farmár hospodári z väčšej časti na svojej pôde, na vlastnú zodpovednosť a vlastné riziko a do hospodárenia je zapojená prakticky celá rodina. Právnická osoba hospodári takmer úplne na cudzom majetku, na nevlastnej pôde, s nekontrolovanou zodpovednosťou a takmer bez osobného rizika.

Náš SHR sa svojou formou podnikania približuje spôsobu hospodárenia farmára v EÚ a USA, kde rodinné hospodárstva sú v absolútnej prevahe a tvoria chrbtovú kosť prosperity poľnohospodárstva. Rodinné hospodárenie na pôde je forma hospodárenia, ktorú v efektívnosti zatiaľ žiadna iná nepredstihla. Po roku 1992-93, teda v období útlmu obnovy súkromného roľníctva, začala sa opäť glorifikovať veľkovýrobná forma hospodárenia a zároveň sa spustil proces rozkrádania veľkých celkov s neidentifikovanými vlastníkmi. Aj v podmienkach Slovenska má rodinné hospodárenie na pôde veľkú tradíciu. Vieme však v záujme čoho bolo zlikvidované. Aj napriek neprajným podmienkam pre SHR, táto skupina podnikateľov na pôde hospodári posledné roky ako jediná so ziskom.

Položme si otázku, ako chce Slovensko po vstupe do EÚ udržať svoje poľnohospodárstvo v silnej konkurencii. Treba pripomenúť, že zástancovia existencie veľkých a často pochybných podnikov zabúdajú na to, že veľké podporné programy do poľnohospodárstva, ktoré prichádzajú (resp. budú prichádzať), sú aj prostriedky daňových poplatníkov, teda aj často zavrhaných malých farmárov EÚ.

Združenie vlastníkov pôdy a agropodnikateľov Slovenska (ZVPAS) aj po 12-tich rokoch svojej existencie nepožaduje nič iné, ako zabezpečenie vhodného podnikateľského prostredia pre roľníka.

SHR A POĽNOHOSPODÁRSKE DOTÁCIE

Roľník sa uchádza o dotácie na základe štatútu, ktorý je pre všetky poľnohospodárske subjekty záväzný. Žiadosti roľníkov schvaľuje regionálna dotačná komisia, do ktorej členov za prvovýrobu nominuje Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora (SPPK). Poznám, že nikdy sme nevnímali SPPK ako samosprávu, nakoľko vznikla zo zákona a fyzická osoba nie je povinná byť členom SPPK. Tak sa stalo, aj napriek našim niekoľkoročným snaženiam, že zástupcovia nášho združenia v týchto komisiách nie sú zastúpení. V niektorých komisiách sú zástupcovia SHR "trpení" ako pozorovatelia bez hlasovacieho a rozhodovacieho práva. Tak sa stáva, že v dotačnej politike SR pre poľnohospodárstvo ani pre rok 2002 nie je zahrnutá podpora pre mladých a začínajúcich farmárov. V dotačnej politike EÚ je táto skupina farmárov mimoriadne podporovaná. Aj to je jedna z príčin, prečo je v SR zastavená obnova roľníckeho stavu. Počet SHR na Slovensku nestúpa, ale postupne klesá.

Na dotácie ako nástroj poľnohospodárskej politiky nie je právny nárok. Roľník každým rokom zisťuje, že vo svojich príjmoch do výroby s podporou, akou sú dotácie, nemôže stabilne počítať.

Domnievam sa, že ak hovoríme o korupcii a klientelizme, práve tu sú ich korene. Pokiaľ nebudú vymedzené presné pravidlá, pri dodržaní ktorých nadobudne roľník v pravý čas dotáciu, potiaľ korupcia a nedôvera bude pretrvávajúť.

ZVPAS vidí riešenia problémov diskriminačných prvkov pre SHR v členstve SR v EÚ. Zároveň je dôležité aj členstvo vo farmárskej organizácii COPA, s čím súvisí aj solidarita roľníkov v rámci EÚ.

MOŽNOSTI HOSPODÁRENIA SHR V BEZDOTAČNÝCH PODMIENKACH

Prv, než začneme uvažovať o bezdotačných podmienkach hospodárenia, mali by sme uvážiť, ako a za akých podmienok hospodária roľníci v EÚ a v ostatnej časti sveta. Musíme si byť vedomí toho, že nie sme najšikovnejší a sami si nevystačíme.

Podľa poslednej štatistiky OECD náklady daňových poplatníkov a spotrebiteľov na podporu poľnohospodárov vo forme dotácií a trhovej podpory (alebo nepriamo cez vyššie ceny potravín) sú také, že v rámci celej OECD táto podpora tvorila 231 mld. USD, pričom celková dotácia tvorila 31 % celkovej hodnoty agrárnej produkcie. Suverénne na prvom mieste je Švajčiarsko so 69 %, nasleduje Nórsko so 62 %. EÚ zaujíma piate miesto s 93 mld USD a dotácie tvorili 35 % celkovej hodnoty agrárnej produkcie. Nie je pravda, že farmári v USA nepoberajú dotácie. Sú na šiestom mieste s 21 % hodnoty agrárnej produkcie. ČR na ôsmom mieste so 17 %, Maďarsko 12 % a SR 11 %. Až teraz môžeme začať uvažovať o možnosti produkovať potraviny na pôde s dotáciami, alebo bez nich. Je dôležité uviesť si, že potraviny nepodliehajú módnym trendom tak, ako niektoré priemyselné výrobky; sú to produkty dennej spotreby. Musíme taktiež vedieť, že potraviny sa nedajú dlhodobo uskladiňovať a ich predaj na trhu podlieha osobitnému režimu.

Dôležitá je aj otázka, či chceme byť súčasťou Európskej únie, alebo si vystačíme sami. Raz sme sa z tejto časti sveta sami vymedzili a dôsledky známe dodnes. Ako budúci člen vyspelej Európy budeme nútení správať sa tak, aby sme v tejto vyspelej časti sveta obstáli. Nebudeme mať inú možnosť. Naše poľnohospodárstvo bude musieť prosperovať a na to je potrebné dôkladne sa pripravovať. Často počúvame otázku, či by slovenskí roľníci nemohli prosperovať a hospodáriť bez dotácií a takto odbremeniť spoločnosť od značnej finančnej záťaže. Po nástupe cesty do trhového hospodárstva sa, žiaľ, veľa vecí a problémov riešilo živelne a neodborne. Vstupy do poľnohospodárskej prvovýroby, nákupné ceny osív, sadív, chémie, PHM sa veľmi

rýchlo vyšplhali na európske ceny a ceny poľnohospodárskych produktov takmer desať rokov stagnovali. Poľnohospodárstvo dlhé roky zabezpečovalo sociálny zmier na úkor vlastného rozvoja a obnovy. Vysoké daňové zataženie poľnohospodárov v prípade súkromných roľníkov bolo často diskriminačné. V produkčných oblastiach daň z pôdy ako daň zo základného výrobného prostriedku prevyšuje dotačnú pomoc a je podmienená zaplatením všetkých daňových povinností. Zrušenie dane z pôdy bolo zakotvené v programovom vyhlásení vlády a v legislatívnych úlohách MP SR. Nič sa neudialo a nič sa nespĺnilo.

Takže opäť otázka: "Dá sa hospodáriť SHR bez dotácií?"

Áno, dalo by sa, ale potom by museli vzrásť predajné ceny poľnohospodárskych výrobkov od prvovýrobcov o 80 až 100 %. Zároveň však nastane problém s tým, kto by naše výrobky kupoval, keď trh bude voľný. Kúpyschopnosť obyvateľstva je nízka a jej rast bude trvať veľmi dlho. Veľká časť priemyselných podnikov je vykradnutá a nezamestnanosť je vysoká.

Áno, dalo by sa, ale ceny vstupov do poľnohospodárskej prvovýroby by museli byť výrazne nižšie. Spoločnosť by však potom musela dotovať tieto výrobky obchodníkom. Ceny týchto výrobkov by však okamžite vzrástli a celá vec by sa stala nekontrolovateľnou. Vypelá časť sveta by zároveň dodávala na trh lacnejšie potraviny za dotované ceny a pre našich prvovýrobcov by nastal absolútny konkurenčný prepad.

Áno, dalo by sa, pokiaľ uvážime možnosti, o ktorých uvažujú niektorí "odborníci": ide o radikálne obmedzenie poľnohospodárskej výroby a pravdepodobné zatrávenie rozsiahlych oblastí. Dovážané potraviny a polotovary budú mať ceny vysoko trhové a na domácom trhu by ich musel niekto pre spotrebiteľa dotovať. Aj Rumunsko v histórii dovážali veľké množstvo obilnín z Afriky, ktorá dnes hladuje; toto obilie skladovali a ceny pšenice pre chudobnejšie vrstvy obyvateľstva predávali lacnejšie. To znamená, že ich dotovali.

Je tu rad ďalších otázok, ktoré súvisia s dotačnou politikou štátu, ako napríklad bankové úvery alebo zelené úvery, ku ktorým sa väčšina prvovýrobcov jednoducho nedostane.

Aj v EÚ sú síce snahy o znižovanie dotácií do poľnohospodárskej prvovýroby, ale prístupové krajiny, ktorých poľnohospodári sú svojou technickou a technologickou vybavenosťou na nižšej úrovni, na vyrovnanie schopností konkurencie, bez pomoci nástrojov štátu, nebudú stačiť.

Vieme dobre, že poľnohospodárstvo plní aj inú úlohu, než je len dorábanie potravín. Okrem toho, svet sa po 11. septembri 2001 zmenil. Rozsiahle oblasti zemegule hladujú. V boji proti terorizmu a obrovskej migrácii národov vyspelé budú krajiny s rozvinutým poľnohospodárstvom pravdepodobne musieť preventívne prispieť svojou výrobou potravín na zmiernenie hladu a tým i nepriamo na zmiernenie terorizmu.

Aj z týchto dôvodov je budúcnosť Slovenska nemyšliteľná mimo zväzku spoločnosti európskych štátov. Nedostatky dotačnej politiky štátu nie sú v ročnom objeme týchto dotácií, ale v spôsobe ich prerozdelenia. Trestuhodné nedokončenie transformácie poľnohospodárstva, neukončené riešenie vlastníckych vzťahov a z toho plynúca neistota a nedôvera. Zámerné brzdenie obnovy roľníckeho stavu nekladím za vinu ľavicovým politikom, lebo ich cieľ bol a je iný. Za nedokončenie transformácie poľnohospodárstva, nezákonné a často neidentifikovateľné poľnohospodárske subjekty zodpovedajú pravicoví politici, ktorí dlhodobo, prakticky už od roku 1992-93, ponechali poľnohospodárstvo svojmu osudu. Tým ho vlastne ponechali vo sfére starých štruktúr.

V trhovom konkurenčnom prostredí, teda v EÚ, sa všetky naše budúce vlády budú musieť správať tak, aby slovenskí roľníci obstáli. Bol by som veľmi bohatý roľník, keby som ponúkol recept, ako by sa dali dotácie úplne odbúrať. Asi tomu tak nebude a naši roľníci dlhé roky budú potrebovať značnú finančnú pomoc štátu k svojej činnosti.

Môj záver je nasledovný: Ak sa chceme vrátiť do rodiny vyspelých demokratických štátov, budeme nútení držať sa pravidiel, ktoré zabezpečujú krajinám prosperitu a životné istoty. To bez vyspelého poľnohospodárstva zrejme nepôjde. Máme minimálne zásoby ropy a dnes aj krajiny, ktoré sú týmto bohatstvom obdarené, uvažujú, čo bude ďalej. Maďarsko v záujme zabezpečenia vstupu svojej krajiny do EÚ a istôt svojich roľníkov v tomto spoločenstve za posledné roky zdvojnásobilo objem svojich dotácií pre poľnohospodárstvo. Ako jediná z krajín V4 aj po dvoch záplavách a veľkom suchu má aktívnu obchodnú bilanciu s poľnohospodárskymi komoditami. V súčasnej dobe nie je čas na experimenty. Poučme sa konečne aj z chýb, ktoré sme si sami napáchali. Držme sa osvedčených foriem hospodárenia na pôde, aké fungujú vo vyspelých štátoch EÚ, kde i napriek všetkým prednostiam musia občania prispieť na dostatok a kvalitu potravín.

Ani napriek vysokému snaženiu, odbornosti a obetavosti roľník neovplyvní úplne výšku svojej produkcie. Faktory, akými sú prírodné podmienky a poveternostné výkyvy, jednoducho nemá možnosť ovplyvniť. Konkurencia na trhu s potravinami bude naďalej prebiehať, ale náš roľník v súčasnej dobe na reprodukciu výrobných prostriedkov z vlastnej práce a zisku svojich výrobkov jednoducho nemá. Roľník – farmár, nie tunelár – nemá ľahký život a ani ho skoro mať nebude. Ale jeho právo na dôstojný život mu nemôže nikto upierať.

PODPORNÁ POLITIKA AGROSEKTORU SR VO SVETLE GLOBÁLNEHO VÝVOJA SVETOVÝCH EKONOMÍK

MARIÁN KOŠČ

Problematika podpornej politiky štátu v agrosektore dlhodobo rezonuje v diskusiách na odbornej, politickej i celospoločenskej úrovni. Takmer permanentne sme svedkami mediálnej škandalizácie a spochybňovania transparentnosti procesu pridelovania dotácií a subvencií zo ŠR, čo systematicky traumatizuje spoločnosť a vytvára negatívne nálady obyvateľstva voči podpore agrosektoru i poľnohospodárstvu vôbec.

Štátno-protekcionská politika poľnohospodárstva v súvislosti s globalizáciou svetovej ekonomiky je prítom otázkou výsostne exaktou, aj keď je podfarbená výrazným politickým podtónom, avšak v žiadnom prípade by nemala byť do týchto procesov nevhodným spôsobom zaťahovaná široká verejnosť, ktorá logicky nemôže odborne daný problém posúdiť.

Osobitným okruhom problémov je otázka transparentnosti a procesu poskytovania štátnych podporných prostriedkov, kde hlavnú úlohu musí zohrať štát, ktorý plne zodpovedá za efektívne vynakladanie prostriedkov daňových poplatníkov.

Štát je povinný prijať také systémové opatrenia, aby eliminoval akýkoľvek stupeň korupcie a klientelizmu. Vo fungujúcom štáte prítom kontrolu predznačených procesov vykonávajú zákonom stanovené kontrolné orgány.

Príspevok je súhrnom zhodnotenia postavenia štátno-protekcionskej politiky SR voči agrosektoru v súvislosti s globalizáciou svetových ekonomík a komparáciou s vývojom podporných politík vo vyspelých agrárnych krajinách sveta. Analyzuje vývoj dotačnej politiky agrosektoru SR a pomenúva príčiny i pseudopríčiny netransparentnosti procesu pridelovania dotácií žiadateľom, ako aj spôsoby nápravy skúmaného procesu.

Štátno-protekcionská politika v agrosektore SR má svoju dlhodobú históriu a vývoj, v závislosti na podmienkach a cieľoch, ktoré jej aktívnym uplatňovaním chcel štát dosiahnuť. Formovanie spôsobov a rozsahu dotačnej politiky bolo usmerňované vnútornými cieľmi agrárnej politiky, ako aj vonkajším prostredím.

Do roku 1989 socialistický štát využíval dotačnú a podpornú politiku najmä na realizáciu základného cieľa – politiky dostupnosti lacných potravín pre všetkých obyvateľov, ako aj vyrovnania hospodárskej diferenciácie podnikov z hľadiska rozdielnej diferenciálnej renty I. a II. Tá tu objektívne existovala a existuje podnes z dôvodu rozdielnej bonity pôdy a kvality výrobo-ekonomických podmienok podnikania.

Systém uplatňovania diferenciálnych príplatkov za trhovú produkciu bol nárokovateľný a objem poskytovaných dotácií v závere 80-tych rokov bol zrovnateľný s úrovňou dosahovanou v EÚ. Plne zodpovedal sledovaným cieľom direktívnej ekonomiky, bol dlhodobo stabilný a len minimálne modifikovaný, podľa vyhlásených priorít agrárnej politiky štátu. Model takto definovaný v daných podmienkach bol vyvážený a nepodliehal výrazným tlakom lobistických skupín, klientelizmu a korupcii.

V roku 1990 došlo k výrazným zmenám v ekonomike a spoločnosti, prechod z direktívneho plánovitého systému riadenia na systém trhového riadenia ekonomiky priniesol rad závažných zmien, ktoré významným spôsobom ovplyvnili najmä agrosektor.

Kolaps na trhu s poľnohospodárskymi komoditami, obrovská prevaha ponuky nad dopytom a zrušenie trhu RVHP vyvolali silný tlak na zmenu štátno-protekcionskej politiky, naj-

mä z dôvodu tlaku na znižovanie produkcie a tlmenie predznačených procesov. Uplatnenie trhového mechanizmu vyvolalo v začiatkoch silný tlak na dosiahnutie medzinárodnej konkurencieschopnosti agropodnikateľov, najmä požiadavkou na nárast produktivity práce, výrobnjej intenzity a kvality produkcie.

V uvedených výrobnjo-ekonomických podmienkach pri výraznom podkapitalizovaní agro-sektoru štät vypracoval nový model poskytovania dotácií do agrosektoru, ktorý s kozmetickými úpravami uplatňuje podnes.

Nazávažnejšími zmenami reformovanej dotačnej politiky sú:

- i) Dotácie nie sú nárokovateľné.
- ii) Dotácie sú poskytované ako systémové (plošné) a fakultatívne (na určitú merateľnú produkčnú jednotku, projekt a pod.)

Pre uvedený model dotačnej politiky pritom štät nevytvoril adekvátny informačný, administratívny a organizačný systém, ktorý by už ex ante stanovil systémové opatrenia na jeho efektívne použitie. Nebol vytvorený integrovaný administratívny a informačný systém (IACS), ktorý by garantoval efektívne a objektívne využívanie štátno-protektionistickej podpory.

IACS sa cieľavedomo buduje len v posledných rokoch, a tak možno konštatovať, že za celé obdobie od roku 1991 nebola dotačná politika štátu dostatočne zabezpečená. Aj pri najlepšej vôli a objektívnosti pracovníkov zodpovedných za jej realizáciu sa nedalo vyhnúť subjektívnym pohľadom, najmä z dôvodu neobjektívnych resp. nedostatočných informácií.

Možno konštatovať, že v úsilí odstrániť výrazné trhové disproporcie štät (najprv federálny, potom aj samostatná SR) opomenul potrebu vybudovania adekvátnych štruktúr a tým vytvoril nekonformné prostredie, zvädzajúce k dohadom o korupcii a klientelizme. V danej etape vývoja 90-tych rokov by zrejme pri snahe eliminovať nadprodukcii a nedostatku finančných prostriedkov v rozpočte bolo účinnejšie ponechať bývalý model poskytovania dotácií, avšak silne limitovaný kvotáciou, podľa novej úrovne spoločenskej objednávky a rozpočtových možností štátu.

V súčasnosti svet pokročil ďalej a je zjavné, že kapitalizmus voľnej súťaže bol nahradený tzv. kapitalizmom globalizovaným. Ten apriórne zaznáva doktrínu rovnosti príležitostí v podnikaní, organizácia trhu a stanovovanie cien nie je výsledkom voľnej súťaže, ale diktátu ekonomicky silných nadnárodných korporácií. Tieto nepoznajú hranice, nerešpektujú úlohu štátu a negujú jeho postavenie pri riadení ekonomík i spoločnosti.

Peniaze sa stali tovarom, kapitál sa prelieva do teritórií, ktoré zabezpečujú jeho maximálne zhodnotenie a zisky. Za tejto situácie teoretické závery o rovnosti príležitostí verifikácia v praxi nepotvrďuje a koncentrovaný kapitál postupne ovláda obchod, spracovateľský priemysel, ale následne i poľnohospodársku prvovýrobu, aj keď to naši agropodnikatelia neradi pripúšťajú.

Producenti tzv. lacných potravín tlačia cez WTO na liberalizáciu obchodu s agropotravinami a odstránenie umelých colných bariér (Uruguajské kolo GATT, Marrakéšske dohody, Dohské kolo WTO).

Vývoj štátno-protektionistickej politiky vo svete je pritom v príkrom rozpore s tým, čo jednotliví producenti alebo aj významné zoskupenia verbálne i v písomnej forme deklarujú.

Spoločná poľnohospodárska politika (CAP) dlhodobo deklaruje potrebu výraznej reformy v správaní sa únie k farmárom. Prax avšak poukazuje na skutočnosť, že tok peňazí do agro-sektoru zo spoločného rozpočtu sa naďalej zvyšuje. Tak to bolo zakotvené aj v AGENDE 2000 a tak to je aj v praxi, keď 50 % rozpočtu EÚ (cca 50 mld. EUR) sa rôznymi kanálmi dostáva práve na podporu farmárov a dnes aj inými skrytými formami na rozvoj vidieka. Je zjavné, že ak EÚ nezmení filozofiu tzv. multifunkčného poľnohospodárstva na zabezpečenie jeho realizácie v praxi, toky do agro-sektoru sa neznížia, nakoľko takto chápaný model agro-sektoru je apriórne

nekonkurenčný voči silným svetovým producentom lacných potravín. Je pritom iróniou osudu, že Európske spoločenstvo žiada o podporu tejto doktríny práve kandidátske krajiny, avšak na strane druhej sa samo voči týmto krajinám správa macošsky, nakoľko nechce pripustiť uplatnenie rovnakej podpornej politiky voči ich farmárom. Čistí donori v ES nesúhlasia dokonca so žiadanými priamymi platbami pre farmárov kandidátskych krajín.

Terajší stav podpory agrosektoru SR vyjadrený v PSE na hektár pôdy je iba 118 USD, zatiaľ čo v EÚ 15 (rok 2000) to bolo až 940 USD.

Na túto situáciu reaguje najnovšie silný producent – USA, ktorý jednostranne zvyšuje dotačnú podporu farmárov o 70 % a podobne uvažuje ďalší významný producent i importér – Čína. V týchto súvislostiach sú každé návrhy na znižovanie dotačnej podpory v snahe o nápravu trhu a rôznych iných lobistických tlakov priamym atakom na holú existenciu našich agroproduktov.

Riešenie nie je v enormnej medializácii problému a širokej verejnej diskusii, ale v exaktnom pomenovaní problému a implementácii optimálnych výstupov v praxi.

Pokusom o usporiadanie problému transparentnosti procesu pridelovania dotácií je vládou schválený „Nový model aktívneho poskytovania informácií v procese pridelovania dotácií“. Nemožno ho však považovať za systémovo-právny krok, pretože vo svojej podstate nerieši základný problém, ktorým je odstránenie netransparentnosti pridelovania dotácií „ex ante“. Tento proces posudzuje iba „ex post“. Zároveň je tento monitorovací proces administratívne príliš náročný a negarantuje efektívnosť poskytovania dotácií.

Ak by sme chceli zefektívniť terajší model poskytovania dotácií, prioritne je treba vyriešiť vybudovanie IACS: od administrácie, cez budovanie registrov a reálnych informačných databáz, až po systém vyhodnocovania a monitorovania. Príkladom nám môže byť akreditovaná agentúra SAPARD, kde dôslednosť celého systému poskytovania podpory minimalizuje až úplne vylučuje možnosť netransparentnosti, klientelizmu a korupcie.

Možným riešením daného problému je teda urýchlené vybudovanie Platobnej agentúry so všetkými požadovanými systémovými opatreniami a jej akreditovanie na podmienky poskytovania podpôr v EÚ.

Samozrejme, že odstráneniu pochybností a doriešeniu problému by napomohlo aj usporiadanie kvotácie agropodnikov a dôsledná implementácia trhových poriadkov v praxi. Za týchto okolností by mohli byť dotácie do agrosektoru nárokovateľné a odstránili by sa trecie plochy podozrievania z netransparentnosti procesu pridelovania dotácií do agrosektoru.

Zoznam literatúry:

Doc. Ing. František Čuba, CSc., Doc. Ing. Josef Hurta, CSc.: *Fungování podniku v současném světě*, vyd. MONDON s.r.o. Slušovice, 2002

Ekonomika poľnohospodárstva 1/2002, VÚEPP Bratislava

Agricultural Policies in OECD Countries: Monitoring and Evaluation 2000

Hospodárske noviny 17. - 19. 5. 2002: „Kroky USA hrozia nástupom odvetných sankcií“

TRANSPARENTNOSŤ PRIDEĽOVANIA POĽNOHOSPODÁRSKÝCH DOTÁCIÍ AKO FUNKCIA JASNE DEFINOVANEJ POLITIKY POTRAVINOVEJ BEZPEČNOSTI ŠTÁTU

ONDREJ ŠMÁL

Pokúsím sa upriamiť pozornosť na niektoré základné okruhy problémov, ktoré pri hľadaní odpovede na otázky korupcie a netransparentnosti pridelovania dotácií do poľnohospodárstva nemôžeme nechať nepovšimnuté.

1) VŠEOBECNÉ PODMIENKY POSKYTOVANIA DOTÁCIÍ

Poskytovanie dotácií vychádza zo zákona 240/1998 Z.z. o poľnohospodárstve a zmene a doplnení ďalších zákonov, v znení neskorších predpisov. Finančné prostriedky sú poskytované zo špeciálnych výdavkových účtov zriadených MP SR na účty žiadateľov, ktoré si každý žiadateľ zriadi v ľubovolnej komerčnej banke pre účely zúčtovania dotácií v zmysle zákona č.303/1995 Z.z. o rozpočtových pravidlách, v znení neskorších predpisov.

V roku 2002 sa dotácie poskytujú v súlade s Výnosom MP SR z 3.januára 2002 č. 3485/1/2001-100 a Výnosu MP SR z 3. januára 2002 č. 3485/22001-100. Konkurzné komisie sa riadia Štatútom rezortnej konkurznej komisie č. 167/2002-100 a Štatútom regionálnej konkurznej komisie regionálneho odboru MP SR č. 166/2002-100. Niektoré ustanovenia Výnosu vysvetľujú Metodické pokyny MP SR zo dňa 3.januára 2002 č. 3485/1/2001-100 a č. 3485/2/2001-100.

Výnos platí pre obdobie jedného roka a reaguje na aktuálne potreby poľnohospodárov a na výšku zdrojov pridelených na tento účel z rozpoču SR.

2) DOTÁCIE AKO NÁSTROJ NA VYROVNANIE PRÍJMOV PRE SUBJEKTY HOSPODÁRIACE V HOŠÍCH VÝROBNÝCH PODMIENKACH

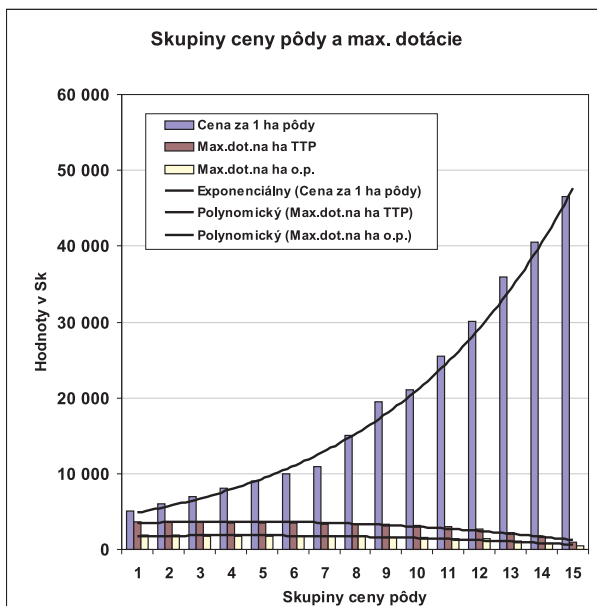
Rozhodujúcim dôvodom pre poskytovanie dotácií pre subjekty hospodáriace v horších prírodných podmienkach je nižší produkčný potenciál pôdy v týchto katastroch. Preto je potrebné čiastočne vyrovnať ich dôchodkovú disparitu. Znevýhodnené oblasti patria do skupiny pôd zaradených od 1 /najhoršie pôdy/ do 15. Celkom sú na základe bonitácie pôd zaradené katastro Slovenska do 20 skupín. Bonitované pôdno-ekologické jednotky /BPEJ/ sú vyjadrené 7 miestnym kódom BPEJ, pri ktorom sú rozhodujúce genetické vlastnosti pôd, klímy, reliéfu, obsahu skeletu, hĺbky pôdy, expozícia, zrnitosť a ďalšie chemické a fyzikálne vlastnosti pôdy.

To sú určujúce vlastnosti pre určitú hodnotu produkčného potenciálu pôdy.

Tab. č. 1

Skupina ceny pôdy	Max. dotácia na TTP	Max. dotácia na ornú pôdu	Cena 1 ha poľn. pôdy
1	3 700	1 850	5 000
2	3 650	1 825	6 001
3	3 600	1 800	7 001
4	3 550	1 775	8 001
5	3 500	1 750	9 001
6	3 450	1 725	10 001
7	3 400	1 700	11 001
8	3 350	1 675	15 001
9	3 300	1 650	19 501
10	3 100	1 550	21 001
11	2 950	1 475	25 501
12	2 700	1 350	30 001
13	2 150	1 075	36 001
14	1 650	825	40 501
15	950	475	46 501

Graf č.1

Z tabuľky č.1, ako i z grafu č. 1 je zjavné, že cena pôdy, ktorá sa od skupiny 1 po skupinu 15 zvyšuje od 5 000 Sk.ha⁻¹ poľnohospodárskej pôdy až po 46 501 Sk.ha⁻¹ p.p., vyjadruje i

rozdiely v produkčnej schopnosti pôdy. Polynomické krivky, ktoré vyjadrujú príslušné tendencie, majú opačný sklon - pri raste ceny pôdy dotácie na hektár klesajú.

Ešte výraznejšie môžeme vidieť závislosť produkčnej schopnosti pôdy na jej príslušnosti k cenovej skupine z tabuľky č.2.

Tab. č.2

Región	Cenová skupina	Tržby z poľnohospodár. činnosti na ha p.p. v Sk	Podiel dotácií z výnosov v %
Čadca	4,05	9 435	28
St.Lubovňa	4,78	7 149	23
D.Kubín	4,87	7 248	21
B.Bystrica	5,41	7 835	20
SP.N.Ves	5,86	11 373	15
L.Mikuláš	5,95	14 437	17
Poprad	6,06	11 769	18
Žilina	6,14	8 903	21
Žiar n.Hronom	6,55	10 473	14
Bardejov	7,39	6 319	26
Pov.Bystrica	7,46	19 644	11
Prešov	7,66	8 199	16
Svidník	7,85	5 617	23
Rožňava	8,00	8 313	15
Martin	8,38	17 091	11
Zvolen	8,42	14 130	16
Lučenec	9,43	10 381	19
Vranov	10,15	10 781	18
R.Sobota	10,35	15 198	12
Košice	10,99	20 664	10
Prievidza	11,30	26 042	8
V. Krtíš	11,44	12 674	12
Trenčín	11,52	26 201	9
Michalovce	11,61	11 164	14
Trebišov	11,81	9 011	12
Senica	14,11	23 040	7
Topoľčany	15,47	44 939	5
Levice	15,58	19 271	8
Bratislava	15,61	25 158	8
Nitra	16,51	34 180	6
Trnava	16,97	30 644	6
Komárno	17,18	33 760	7
Nové Zámky	17,86	30 810	5
Dun.Streda	18,68	34 283	6
Galanta	18,69	30 954	8
SR	11,29	18 564	11

Tržby z 1 ha poľnohospodárskej pôdy podľa tab. č.2 činia od 5 617 Sk vo Svidníku až po 44 939 Sk v regióne Topoľčany. (Uvedomujeme si pritom, že tržby z 1 ha p.p. nie sú len funkciou bonity pôdy, ale aj funkciou vkladov do pôdy. Tu však narábame s priemernými veličinami za jednotlivé regióny Slovenska, tak ako boli dosiahnuté za rok 2001.)

V stĺpci o podiele dotácií na celkových výnosoch sa znova potvrdzuje istá tendencia: nízka cena (teda i bonita) pôdy znamená vysoké percento dotácií na výnosoch podniku. Od 28 % podielu v Čadci po 5 % v Nových Zámkoch a Topoľčanoch. Podotýkam, že v týchto percentuálnych podieloch sú zahrnuté všetky dotácie, teda i prevádzkove a investičné dotácie. Preto sa objavujú aj v regiónoch, ktoré sú nad skupinu 15, kde sa dotácie pre znevýhodnené oblasti neposkytujú.

Za rok 2001 bol objem skutočne poskytnutých dotácií podľa jednotlivých výnosov a účelu poskytnutia nasledovný:

Dotáčny titul	Dotáčny titul celkom v Sk /v tis. Sk/	% z celkového objemu dotácií
Výnos 1, znevýhodnené oblasti a kompenzácia nákladov v rastlinnej a živočíšnej výrobe	3 124 727,91	42,57
Prevádzkové dotačné tituly	2 946 181,85	40,13
Investičné dotácie	1 269 588,79	17,29
Spolu rok 2001 SR	7 340 498,55	100 %

Priama podpora znevýhodnených oblastí teda tvorí celkom 42,57 % objemu dotácií.

Cieľom tohto bodu príspevku bolo poukázať na to, že dotácie v znevýhodnených oblastiach majú svoj reálny, objektívny základ v bonite pôdy. Diskusiu na tému diferenciálnej renty zahájili fyziokrati už v 18. storočí. Táto diskusia pokračovala cez klasickú ekonómiu A. Smitha a nie je ukončená podnes, pretože poľnohospodárstvo sa stalo dôležitým multifunkčným odvetvím národného hospodárstva a zabezpečuje spoločnosti aj mnohé netrhové produkty. Zároveň by som chcel z tohto bodu odvinúť diskusiu na dôležitú úlohu štátu pri zadaní agregátneho dopytu na produkciu potravín domáceho pôvodu, z ktorého sa odvodí marginálne podmienky, v ktorých ešte máme záujem potraviny produkovať.

Pretože ak ceny produktov na trhu nepokrývajú náklady výroby v týchto marginálnych / znevýhodnených/ oblastiach, musíme disparitu cien a nákladov riešiť dotáciami.

Toto je v celej diskusii uzlový bod, v ktorom štát musí systémovo a transparentne:

- Zadefinovať potravinovú bezpečnosť, pričom jej atribútmi sú: sebestačnosť vo výrobe potravín, dostatočná ponuka potravín, dostupnosť potravín pre spotrebiteľa, výživová primeranosť a zdravotná nezávadnosť potravín. Pritom, spravidla, čím je zahraničná bilancia krajiny nepriaznivejšia, o to o vyšší stupeň potravinovej bezpečnosti usiluje. (Bredal, E.M.et al.: Food security. Definitions, Dimensions and Role in WTO.NILF,Oslo 1999)
- Určiť na dlhšie obdobie priority a piliere, ktoré deklarovanú potravinovú bezpečnosť budú garantovať.
- Jedným zo základných nástrojov realizácie sa musia stať pravidlá subvencií a podpôr pre realizáciu technologického rozvoja poľnohospodárskej a potravinárskej výroby, pričom musí byť zabezpečený fungujúci systém nákupu a predaja výrobkov. (Trhové poriadky, kvóty, minimálne alebo garantované ceny, Intervenčná agentúra a intervenčný nákup a pod.)

Všetky tieto nástroje musia fungovať, lebo absencia ktoréhokoľvek vytvára systémovo pôdu pre korupciu, klientelizmus a pod. Pravidlá musia mať oporu v platných zákonoch!

Nejasne definované pravidlá, zmeny a doplnky v priebehu roka, často prijímané ex post, znižujú ich váhu, záväznosť a evokujú ďalšie neproduktívne opatrenia.

3) BIOLOGICKÝ CHARAKTER POĽNOHOSPODÁRSKEJ VÝROBY, ELASTICITA PONUKY A DOPYTU NA TRHU POTRAVÍN

Toto sú faktory, ktoré vplývajú na realizačné ceny potravín na trhu a teda v konečnom dôsledku i na rentabilitu ich výroby a spracovania.

Z biologického charakteru poľnohospodárskej výroby sú pre našu analýzu dôležité tieto dôsledky:

- Hospodársky (a teda i finančný) rok nie je totožný s biologickým cyklom v rastlinnej a živočíšnej výrobe. Ani tok peňazí a jeho kontrola (napr. pri subvenciách vklady do úrody budúceho roka neprinesú výsledok v tom istom roku ako boli vložené) nie sú v žiadnom roku absolútne.
- Ak hospodár nemá prostriedky potrebné na založenie úrody, hnojenie, ochranu, veterinárnu ochranu zvierat a pod. v pravý čas, vznikajú mu nenahraditeľné ujmy na výsledku (preto sú tlaky na termíny výplaty dotácií, určenie termínov platieb vo Výnose, ako i termín vydania Výnosu pre príslušný rok).
- Vplyv prírodných podmienok (globálne otepľovanie, povodne, živelné pohromy a pod.), ktoré majú v príslušnom roku radikálny dosah na výsledky produkcie.
- Aplikácia výsledkov vedy a výskumu v RV a ŽV má v posledných rokoch prevrtné dopady na výkonnosť odrôd v RV a plemien v ŽV (napr. klonovanie).

Elasticita ponuky a dopytu poľnohospodárskych produktov má v našej diskusii taktiež nenahraditeľné miesto, pretože:

- pôda ako výrobný prostriedok sa nemôže rozširovať - naopak, ubúda
- z dlhodobého hľadiska v poľnohospodárstve najviac platí zákon o klesajúcich výnosoch
- rast produktivity práce v tomto odvetví, poznačený vývojom v technologickej oblasti a ešte razantnejším vývojom v biotechnológiách, priniesol zvýšenie ponuky, ktorej neodpovedá zvýšenie agregátneho dopytu, a teda ceny potravín výrazne zaostávajú za cenami inputov do tohoto odvetvia

Ako príklad, ktorý potvrdzuje tieto tendencie, môžeme uviesť tab. č. 4 a graf č. 4, ktorý sa dotýka vývoja počtu dojníc na Slovensku (prudký pokles počtu) a na druhej strane vývoja priemernej dojivosti na dojnicu (prudký nárast).

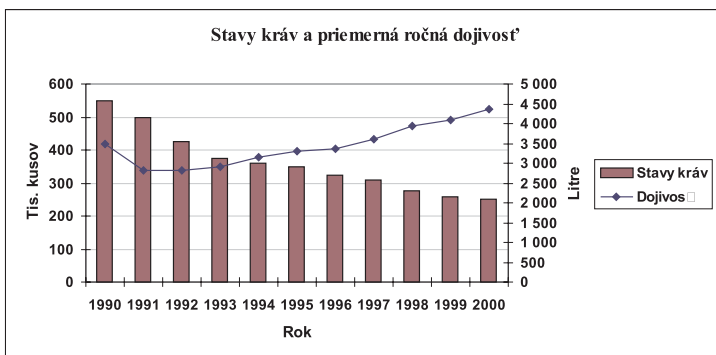
Tab. č. 4:

Rok	Kravy (tis. ks)	Dojivosť (l)
1990	550	3 500
1991	500	2 810
1992	425	2 820
1993	375	2 920
1994	360	3 150
1995	350	3 300

Pokračovanie tab. č. 4

Rok	Kravy (tis. ks)	Dojivosť (l)
1996	325	3 370
1997	310	3 600
1998	275	3 950
1999	260	4 100
2000	250	4 370

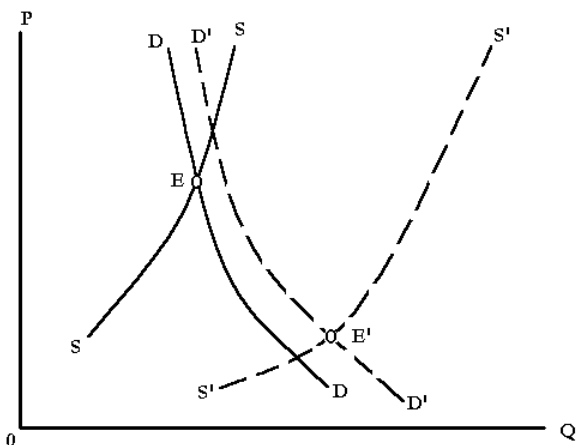
Graf č. 4:

Z toho vyplýva, že počet kráv za 10 rokov klesol z pôvodných 550 tis. kusov na 250 tis. kusov, pričom dojivosť stúpla z 2 810 l v roku 1991 na 4 370 v roku 2000.

Podobne by sme mohli poukázať aj na rast produktivity práce na pracovníka, pretože za to isté obdobie klesol počet pracovníkov v poľnohospodárstve z viac ako 350 tis. na asi 80 tis. v roku 2001.

Radikálnemu nárastu produktivity, a teda aj ponuky, nezodpovedá rast dopytu ani cien, ktoré nepokrývajú rast nákladov. Rast nákladov nedáva predpoklad pre takú tvorbu finančných zdrojov, aby sa rezort bez subvencií a podpôr mohol plynulo rozvíjať. Jednoduchý diagram z učebnice Samuelson, Nordhaus demonštruje tieto fakty veľmi názorne:

Dôsledkom vyplývajúcim z tejto časti analýzy je objektívne potvrdenie tendencií, smerujúcich do budúcnosti, na potrebu vytvárania kompenzačných zdrojov na rozvoj tohto odvetvia. Úlohou štátu v tomto prípade bude znovu vymedziť mieru náhrady cenovej disparity medzi vstupmi a výstupmi v poľnohospodárskej produkcii.

4) VZŤAH KORUPCIE, KLIENTELIZMU, LOBIZMU A TRANSPARENTNOSTI

V predchádzajúcich troch bodoch príspevku sme sa pokúsili poukázať na objektívnosť potreby dotácií do poľnohospodárstva. Ak teda výrobcovia potravín (prvovýroba aj spracovatelia) sú presvedčení, že na dotácie majú objektívne nárok, oprávnené sa dožadujú, aby istá miera kompenzačných platieb bola zakotvená v zákone. Zároveň si musia sami uvedomiť, že metódy, ktorými sa bude miera kompenzácie určovať, musia byť objektívne. Preto súhlasia s tým, aby znevýhodnené oblasti boli rozlíšené v zmysle sedemmiestneho kódu BPEJ, priemerné náklady v znevýhodnených oblastiach boli zisťované objektívne (v zmysle príslušných normotvorných podkladov), ale podľa nás oprávnené požadujú aj to, aby ich nároky boli zakotvené v zákone.

Oneskorená príprava, časté zmeny vo výnose, nejasné znenie niektorých dotačných titulov, platnosť výnosov na krátke obdobie, to všetko prispieva k netransparentnosti na jednej strane a k evokovaniu korupcie a klientelizmu na strane druhej. Ak by sme mali aj tento vzťah znázorniť graficky, potom zo stúpajúcou krivkou transparentnosti klesá pravdepodobnosť korupcie a klientelizmu.

Rovnako nepriamoúmerný vzťah platí aj medzi korupciou a mierou naplnenia požiadaviek klientov. Konkrétny príklad: ak bola kvóta na kravské mlieko za rok 2001 asi 840 mil. litrov, dotácia na 1 liter 1,05 Sk a pridelené prostriedky zodpovedali tejto požiadavke, pre korupciu nezostal priestor. Navyše dotácia sa vyplácala na 1 liter dodaného mlieka v zmysle pridelenej kvóty a uzavretej hospodárskej zmluvy a množstvo a kvalitu potvrdzoval odberateľ - teda príslušná mliekárňa.

Ak jedným z pilierov stabilnej poľnohospodárskej politiky do budúcnosti budú pevne stanovené kvóty a garantované ceny na rozhodujúce produkty prvovýroby (obiloviny, olejninu, mlieko, bravčové mäso, zemiaky, cukrová repa atď.), potom po príslušnom prijatí trhových poriadkov a zmluvnej disciplíny môžeme mieru korupcie znížiť na minimum, alebo aj úplne odstrániť.

5) DISKUSIU O TOMTO PROBLÉME BY SME MALI VIESŤ S VEDOMÍM, ŽE NÁSTROJE, KTORÉ CHCEME V BUDÚCNOSTI POUŽIŤ, BY MALI BYŤ KOMPATIBILNÉ S TÝMI, KTORÉ SA POUŽÍVAJÚ V AGRÁRNEJ POLITIKE EÚ

Vieme, že kapitola 7 - poľnohospodárstvo - patrí medzi najťažšie, pokiaľ ide o ich akreditáciu v EÚ. Práve prebiehajúca diskusia o priamych platbách prezradila, že rozpočet EÚ pre poľnohospodárstvo a nástroje, ktoré sa na jeho rozdeľovanie používajú, sú vždy predmetom hlbokých analýz a vášnivých diskusií.

Pre nás by malo byť poučením, že po analýzach a diskusiách nasledujú závery, ktoré definujú asi na päť rokov spoločnú agrárnu politiku a nástroje, ktoré boli na toto obdobie odsúhlasené, ako aj finančné zdroje na krytie potrieb v tomto období, ktoré sa nebudú meniť.

Čím viac týchto zásad, ako aj podnetov z tejto diskusie uplatníme už v najbližšom roku, o to menší priestor ponecháme pre korupciu a klientelizmus.

VÝBER Z DISKUSNÝCH PRÍSPEVKOV

Výber z diskusných príspevkov spracoval Radovan Kazda
Diskusné príspevky sú krátené a redakčne upravené

V diskusii vystúpili:

Daniela Zemanovičová	–	Transparency International Slovensko, programová riaditeľka
Gejza Blaas	–	Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva, riaditeľ
Peter Serenčič	–	Ministerstvo pôdohospodárstva SR, riaditeľ Sekcie pôdohospodárskej politiky a rozpočtu
Lubomír Miček	–	Ministerstvo pôdohospodárstva SR, riaditeľ Sekcie európskej integrácie, štrukturálnej politiky a rozvoja vidieka
Ivan Oravec	–	Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora, predseda
Pavel Bottka	–	Združenie vlastníkov pôdy a agropodnikateľov Slovenska, predseda
Karol Zimmer	–	Úrad vlády SR
Peter Tatár	–	Poslanec NR SR
Ondrej Dostál	–	Konzervatívny inštitút M. R. Štefánika, riaditeľ
Peter Gonda	–	Konzervatívny inštitút M. R. Štefánika
Radovan Kazda	–	Konzervatívny inštitút M. R. Štefánika
Ondrej Šmál	–	Ministerstvo pôdohospodárstva SR, Regionálny odbor Zvolen, riaditeľ

BLAAS:

- Pani docentka Zemanovičová vyslovila téza o tom, že pravdepodobnosť korupcie súvisí s koncentráciou moci a s monopolom. Ako je to však v prípade takého abstraktného štátu, akým je napríklad monarchia, kde jeden človek rozhoduje o všetkom? Existuje aj v tom prípade korupcia?

ZEMANOVIČOVÁ:

- V podstate je to veľmi správny úsudok. Priestor pre korupciu vzniká vtedy, ak máme buď málo pravidiel, alebo veľmi veľa pravidiel. Ak máme málo pravidiel, nastáva situácia podobná monarchii (t.z. „Štát som ja“). V nej je priestor na subjektívne rozhodovanie maximálny, lebo neexistuje iná možnosť – iba cez presvedčanie toho, ktorý absolútne rozhoduje – získaf v systéme nejakú výhodu. To je absolútna moc kráľa. Na druhej strane, ak by sme mali systém kritériálne ošetriť tak, že by sme mali toľko pravidiel, že sa v nich vyznajú už iba právnici, v tom prípade vzrastá výrazne moc právnikov. Takže tu vzniká akási krivka: ak máte absolútnu moc, máte i veľa korupcie. Ale ak by sme v kladení kritérií a decentralizácii išli tak ďaleko, že vznikne neprehľadný systém, ktorý je ťažko pochopiteľný užívateľmi, tak to môže viesť k podobnému extrému.

ŠMÁL:

- Ak by dotácie zo zákona boli také, ako sú v EÚ, tak sa samozrejme obmedzí aj priestor pre korupciu, pretože poľnohospodár má zo zákona podľa presných pravidiel nárok a

po splnení kritérií mu budú subvencie vyplatené. My zatiaľ nie sme v takej situácii, ale myslím si, že k tomu spejeme.

- V poslednej dobe je na poľnohospodársku verejnosť obrátená pozornosť. Kvôli tomu je i táto konferencia do istej miery zvolená šťastne. Ja som pozýval redaktora Pravdy na našu komisiu dvakrát, ale neprišiel. Náš dotačný poriadok je vyvesený na nástenke, na chodbe. Pravidlá sú zverejnené aj na internete a napriek tomu 39 % opýtaných hovorí, že musí dať 10 % úplatok, aby dostalo dotáciu. Takýmto spôsobom sa to potom prenáša na verejnosť.
- Poľnohospodárstvo v národnom hospodárstve je sektorom, ktorý sa dotýka všetkých a má špecifiká, ktoré si musíme uvedomiť.

ZEMANOVIČOVÁ:

- Sektor poľnohospodársky má svoje špecifiká, ale napriek tomu nie je problém urobiť isté kritériá a zverejniť ich. Prečo sa to plošne nedialo doteraz, keď v tom zrejme nie je objektívny problém? Toto by zvyšovalo dôveryhodnosť poľnohospodárskeho sektora voči ostatným občanom, ktorí prispievajú na prerozdeľovací proces. Čiže: ak uznáme, že z istých dôvodov je potrebné zachovať určité prerozdeľovanie, potom sa treba oveľa viac zamerať na to, aby ten systém nebol zneužiteľný, aby tam skutočne boli presné kritériá, aby sa poskytovali informácie, aby bola efektívna kontrola.

ZIMMER:

- Ak by bolo poľnohospodárstvo nevyhnutne odkázané na systém dotácií, tak by nemohlo fungovať napríklad na Novom Zélande a v Austrálii, kde je to poľnohospodárstvo veľmi úspešné. Sú to veľmi silne exportne orientované krajiny, napriek tomu, že ich systém podpory a výška podpory je neporovnateľná nielen s EÚ ale aj so Spojenými štátmi a transformujúcimi sa krajinami.

ŠMÁL:

- Náklady na Novom Zélande na výrobu napríklad sušeného mlieka sú 9,2 krát nižšie ako v SRN, takže to sa nedá vôbec porovnávať. Ako by potom fungovalo poľnohospodárstvo v Nórsku, alebo vo Švédsku, v ich podmienkach?
- My nebudeme nikdy schopní konkurovať hovädzím konzervám z Južnej Ameriky, kde majú 50 tisícové stáda. Tam majú úplne odlišné náklady. Poľnohospodárstvo má však aj inú funkciu, je multifunkčné, musí sa starať o krajinu, o prírodu, o pramene vôd atakďalej. Plní aj iné funkcie. Sú to netrhové funkcie poľnohospodárstva, za ktoré poľnohospodári nič nedávajú. Keď v Holandsku niekto chráni hniezda vtákov, tak tam zapichne zástavku. On síce nemôže kosieť, ale ujmu z tej kosby mu musí niekto zaplatiť. V našich pásmach ochrany okolo vodovodov to nezaplatí nikto. Má to síce v kompetencii Ministerstvo životného prostredia, ale ich rozpočet je nízky.

ZIMMER:

- V tejto debata sa nerozlišujú záujmy zamestnanosti a záujmy poľnohospodárstva ako zamestnávateľa na jednej strane, od záujmov spotrebiteľa na strane druhej. To, o čom vravíte vy, je istý zmysel obhajoby sociálnych funkcií poľnohospodárstva, ale nie produkčných funkcií, ktoré sú naopak v záujme spotrebiteľa. Čiže poľnohospodárstvo, ak má plniť svoju sociálnu funkciu tak, ako si ju želá štát, potom prirodzene má byť pod-

porované, aby nedochádzalo napríklad k poklesu zamestnanosti. Pokiaľ však hovoríme o záujme spotrebiteľa, tak ten nie je rovnaký so záujmom poľnohospodára ako výrobcu, ani so záujmom štátu na sociálnych funkciách poľnohospodárstva.

KAZDA:

- Čo sa týka Nového Zélandu, ten taktiež prešiel obdobím uplatňovania vysokých dotácií, čo následne spomaľovalo celý ekonomický proces. Dnes sú tam dotácie veľmi nízke, s výnimkou oblastí týkajúcich sa najmä ochrany životného prostredia na pôde.

TATÁR:

- Ako sa tvoria pravidlá pre dotácie a ako sa ustanovujú orgány, ktoré o tom rozhodujú? Pravidlá sa tvoria v rezorte a väčšina z nich neobsahuje merateľné kritériá. Sú to väčšinou paušálne kritériá. Druhá vec je, že v týchto kritériách, tam, kde zavádzajú nejaké merateľné čísla (napríklad, že dotácie môže dostať ten, kto má isté množstvo veľkých dobytčích jednotiek, alebo má istú plochu pôdy), zrazu nejde o to, že by to boli kritériá výkonu toho producenta. To sú kritériá na diskrimináciu tých, ktorí nespĺňajú tieto kvantitatívne ukazovatele, čiže najmä samostatne hospodáriacich roľníkov. Tak sa automaticky „odreže“ množstvo jednotlivcov, ktorí podľa toho kritéria nemajú nárok na dotácie. Čiže paradoxne tam, kde by mali byť merateľné kritériá, žiadne nie sú, a tam, kde by nemali byť diskriminačné opatrenia, tam sú.
- Ako sa vytvárajú komisie a ako vznikajú tie, ktoré rozhodujú o dotáciách? Minister menuje šéfov okresu a okresní šéfovia podľa určitých pravidiel rozhodujú. To znamená, že minister je ten monokrat, „monarcha“, o ktorom tu bola reč. Malí monarchovia sú potom predsedovia v okresoch, aj keď je tam jedno zdanlivo transparentné pravidlo, že len časť členov regionálnej komisie sú zamestnanci toho odboru. Všetko je to však vedené zvnútra, nie je to nič transparentné. Nie je tam žiaden prvok účasti niekoho, kto je úplne nezávislý. Menuje ich šéf a reprodukuje sa tam istá skupina ľudí. Druhá skupina členov pochádza zo Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory, kde síce už sú producenti alebo potravinári, ale aj v okresnej komore existuje vždy nejaká hierarchia, takže sú to už vlastne klienti. Klienti majú náskok a tí potom v komisii rozhodujú. Nemusia rovno vo svoj prospech, ale v prospech toho okruhu, z ktorého pochádzajú. Napokon je tam jeden zástupca slovenského pozemkového fondu. Slovenský pozemkový fond je správca nehnuteľností a nie je nijaký racionálny dôvod, aby jeho zástupca v takej komisii bol.
- Ak teda hovoríme o etickej a morálnej rovine na vytváranie korupcie, tie podmienky sú dané tým, ako je ten štátutí v monokratickom orgáne rezortu ministerstva pôdohospodárstva postavený. Na začiatku som hovoril, že z tohto potom vyplýva aj realizácia. Čerpá sa to, čo sa nemá čerpať, nezaúčtuje sa to, čo sa má zaúčtovať, nezdokladuje sa to, čo bolo vyčerpané, nedá sa skontrolovať, či to bolo účelne použité. V prípade titulov, ako je napríklad hubenie škrekčov, to by sa dalo skontrolovať len tak, že by sme ich mali všetkých vypreparovaných a podľa počtu potom odôvodnili, že bolo treba tie dotácie. To sa však nikdy nestalo. Ja sa domnievam, že sa to nedá merať. Takýchto titulov je strašne veľa. To je ďalší problém, to je len popis dnešného stavu.
- Ak by som povedal, aby sa zrušili úplne všetky dotácie, vznikla by – samozrejme – ostrá polemika. U nás to neobyčajne deformuje prostredie, sme taktiež malá otvorená ekonomika. To znamená, že si nemôžeme dovoliť zrušiť dotácie, pokiaľ by tak neurobili i v socialistickej Európe. To by nás úplne diskriminovalo, prevancovalo a nemá to

žiaden zmysel. Myslím, že našim spoločným cieľom by malo byť z toho hľadiska niekoľko krokov. Prvým je transparentniť všetky mechanizmy. Zmeniť kritériá, zostavenie tých komisíí. Kontrola nemôže byť tým, kto dotácie vydáva. Kontrola musí ísť z úplne iného zdroja. Zároveň si však myslím, že už treba rozmyšľať aj nad tým, čo vieme – že zrušiť dotácie je dobré – a zároveň by sme mali byť prví bojovníci za zrušenie dotácií v celej Európskej únii. My to sami nedokážeme urobiť, pretože sa to nedá urobiť len na Slovensku.

- V diskusii zaznelo, že ide o diferencálnu rentu. To nie je prírodný úkaz. Diferenciálna renta je historické, politické rozpočtové rozhodnutie, nič viac. Všetky takéto rozhodnutia nie sú prírodnými zákonmi. Nemýľte sa. Môžete pokojne reprodukovať, že v kontexte nesymetrického ekonomického prostredia je to výhodné. Ekonomicky je to však nezmysel.

ORAVEC:

- Som predseda poľnohospodárskeho podniku, kde zamestnávam 295 ľudí a nesiem za nich zodpovednosť. Mám 4750 hektárov pôdy. Nie malé Slovensko, ale Amerika rozhodla o tom, že zbraňami tohto tisícročia sú potraviny a voda. Každý farmár v Iowe dostáva v prepočte 9650 korún na hektár pôdy. Kanada reagovala tak, že vyzvala všetky provinčné vlády, aby začali zvyšovať subvencie. Celá Európa musí kopírovať Ameriku. My chceme spraviť Slovensko mimo EÚ? To je pomýlené a nebezpečné. To, čo som tu počul, musím tlmočiť ďalej. To je nebezpečné a je to ohrozovanie existencie slovenského poľnohospodárstva a vidieka.
- Tvrdenie, že na Slovensku je všetko v poriadku a že len poľnohospodárstvo je v totálnej korupcii, musia odmietnuť všetci, ktorí v ňom pracujú. Samozrejme, priznávame, že všade, kde sa niečo robí, sa urobia i chyby. Do takejto polohy to však odmietam postaviť. Chcel by som, aby sme s veľkou vážnosťou viedli ďalšiu diskusiu o tejto téme. Som za každú diskusiu, ako zlepšiť situáciu, ako transparentniť proces dotačnej podpory. Hovoríme však o tom, na čo si trúfame a v čom sme odborníci.

MIČEK:

- V žiadnom prípade nesúhlasím s názorom, že v poľnohospodárstve sa dáva veľa peňazí. Mám na starosti vyjednávanie v kapitole poľnohospodárstvo a naša pozícia je o to horšia, že máme najhoršie dotácie do poľnohospodárstva zo všetkých ostatných kandidátskych krajín. Ako sa môžeme prispôbiť vstupu do EÚ, keď naši poslanci, ktorí reprezentujú rozpočtový výbor, navrhujú opatrenia, na základe ktorých sa tam nebudeme môcť dostať, pretože nebudeme konkurencie schopní? Príčinili sa tým vlastne aj o to, že rozpočet pre poľnohospodárstvo nebol navýšený (ako vo všetkých okolitých krajinách), ale znížený. Celá táto myšlienka je chorá. Ak sa chceme dostať na úroveň Európy a chceme ísť do Európy, musíme dosiahnuť túto úroveň aj v subvenciách, lebo potom sa nikam nedostaneme.
- Čím menej prostriedkov sa do poľnohospodárstva dostane, tým sa zvyšuje náročnosť, ako tých málo peňazí pre tento náročný rezort rozdeliť.

ŠMÁL:

- Zákon o klesajúcich výnosoch nevymysleli v socializme, ani Marx, je to jednoducho zákon, ktorý sa dokumentuje vo všetkých ekonomických učebniciach. Chcel by som

zdôrazniť, že v poľnohospodárstve je tento zákon najzrejmejší. Zákon klesajúcich výnosov u nás znamená, že nemôžeme zvýšiť hektárový výnos pšenice na 90 ton.

- Túto krajinu musíme zachovať najmä pre seba samých, čo nie je len vec poľnohospodárov. Problém spotrebiteľskej renty má ďaleko širšie súvislosti. Istý zdroj zadefinoval potravinovú bezpečnosť štátu takto: Čím väčší je dlh štátu (a my ho máme 100 miliárd, plus za minulý rok), tým intenzívnejšie musí štát svoju bezpečnosť definovať na základe potravinovej bezpečnosti. To je úloha pána poslancu, aj poslancov ostatných. Zadefinovať agregátnu objednávku tohto obyvateľstva, ako štátu, voči tým, ktorí produkujú. Od toho sa všetko odvinie. Základné ekonomické zákony si nie je potrebné vysvetľovať. V tom sa nemýlime a súhlasím aj s tým, že každé riziko dá kvantifikovať. To všetko sú ekonomické nástroje. Každá dotácia síce je deformácia trhu, ale deformácia trhu môže byť vykonaná dvojakým spôsobom a môže mať rôzne účinky. Je na nás, aby sme našli optimálne riešenie.

MÍČEK

- Na začiatku vašej (R.Kazda – pozn. red.) prezentácie ste sa veľmi zľahka preniesli nad konštatovaním, že poľnohospodárstvo zamestnáva v súčasnosti cca 5 % obyvateľov, v HDP je to pod 5 %. V závere ste konštatovali, že dotácie sú v podstate zbytočné. Položili ste si niekedy otázku, prečo EÚ vynakladá na podporu poľnohospodárstva 50 % celkového rozpočtu Únie? Myslíte si, že EÚ má horších ekonómov, ako ste vy? To je veľmi kritická poznámka k tomuto vystúpeniu. Ak chcete ešte niekedy prezentovať túto prednášku, odporučil by som ísť podstatne do hĺbky, nepreniesť sa len tak, po povrchu, suchými konštatovaniami, ničím nepodloženými, zrovnávať nezrovnateľné. Konštatovanie o nepotrebnosti dotácií je úplne choré.

KAZDA

- Dotácie sú nástrojom poľnohospodárskej politiky. V EÚ sa presadzuje nástroj, ktorý je socialistickým, dotačným nástrojom poľnohospodárskej politiky. V prednáške zazneli citácie a konkrétne fakty.

BLAAS:

- To, čo ste tu predniesli, je založené na veľkých predsudkoch a zjednodušovaní vecí. Vyvrátim hneď váš prvý predpoklad, ktorý je politologický, nie poľnohospodársky. Tvrdíte, že podpora poľnohospodárstva je socialistický vynález. My všetci dobre vieme, že hlavne konzervatívne strany v západnej Európe sú zásadnými zástancami podpory poľnohospodárstva, hlavnými nositeľmi celej mašinérie podpornej politiky poľnohospodárstva. Takže to, čo hovoríte, vôbec neplatí.
- Šíri sa tu taktiež mýtus o Novom Zélande a Austrálii. Zrejme ste nevideli, aké sú tam prírodné podmienky. Tam je absolútny prebytok poľnohospodárskych zdrojov a majú minimálne náklady pri extenzívnom hospodárení. To je taký typ hospodárenia, ktorý v Európe vôbec nie je možný. Pochopiteľné, že majú absolútne výhody a preto dokážu lacnejšie vyrábať mlieko, vlnu, zeleninu a kiwi, v porovnaní s inými krajinami. Skutočnosť, že PSE je v Novom Zélande len 2 %, však ešte nehovorí o tom, že je tam liberálny a voľný poľnohospodársky trh. Treba sa na tieto veci pozeráť hlbšie a mať aj hlbšie poznatky.

KAZDA:

- Čo sa týka Nového Zélandu, máme materiály zaslané priamo z ministerstva pôdohospodárstva Nového Zélandu. Zdá sa, že oni vnímajú problém dotácií úplne inak, ako tvrdíte. Aj oni prešli štádiom, kedy dotovali poľnohospodárstvo vo vysokej miere. Nereba sa brániť faktom, že dotácie tam predtým boli a teraz nie sú.

ZIMMER:

- Monopoly sa aj na Novom Zélande snažia zrušiť v jednotlivých sektoroch. V niektorých sa im to už podarilo, v niektorých je to iba proces. Čo sa týka ekonómov Európskej únie a našich ekonómov, nie je medzi nimi veľký rozdiel. Istá kniha o reforme poľnohospodárskej politiky konštatuje, že dialóg o reforme poľnohospodárskej politiky medzi poľnohospodárskymi ekonómami a politikmi zaoberajúcimi sa poľnohospodárstvom v EÚ sa volá "dialóg hluchých", lebo poľnohospodárski ekonómovia majú na vývoj poľnohospodárskej politiky trochu iný názor. Len pre dokreslenie skutočnosti, že spoločná poľnohospodárska politika sa vyvíja trochu inak, ako si politici zo začiatku predstavovali, treba povedať, že v súčasnosti EÚ vynakladá 50 % zo svojho spoločného rozpočtu na poľnohospodársku politiku. Paradoxom je, že keď sa spoločná poľnohospodárska politika zavádzala, tak sa predpokladalo, že táto politika bude samofinancovateľná cez príjmy z ciel.

KAZDA:

- Hovoríme o socialistickej teórii, nie o nejakom spoločenskom systéme. To sú dva odlišné problémy. Problém nie je v tom, či je Európska únia socialistický štát. Vieme, že v EÚ prevažujú socialistické tendencie. My však hovoríme o teórii, o politologickej teórii.
- Na Novom Zélande stratilo poľnohospodárstvo svoje trhy, pretože Nový Zéland obchodoval predovšetkým so Spojeným kráľovstvom, čo bol ich najväčší obchodný partner. Veľká Británia však prešla na Spoločnú poľnohospodársku politiku Európskej únie. Stratú trhov riešili na Novom Zélande spôsobom zvyšovania dotácií. Roger Douglas, významný novozélandský reformátor, bol predsedom vlády za socialistickú stranu. Aj preto treba odlišovať teóriu a praktickú realizáciu politiky, ktorá môže byť celkom odlišná.

ORAVEC:

- Viete ako sa žije na dedine? Viete čo to je, pri teplotách 30 alebo 40 °C sedieť v kabíne kombajnu? Viete, čo tí ľudia musia odviezť za plat, ktorý majú? Viete, čo im tu odkazujete? Zobrať im dotácie a nechať ich chudobných. Viete, kde sme v sociálnej politike, viete, kde je ekonomika tohto štátu? Pýtam sa, aký je toto projekt, kto ho financuje, kto ho objednal a čo mal za cieľ povedať. Ak chceme diskutovať o tom, ako vylepšiť dotačnú politiku poľnohospodárstva, som pripravený na všetko, ale nesúhlasím s rozsudkom, ktorý ste vy dali dopredu. Hovoríte o tom, čo sa deje v Austrálii, v Amerike. Boli ste už v Amerike? Poznáte environmentálne problémy Ameriky? V oblastiach, kde je 50 tisíc kusov dobytky vyhnaných voľne, bez jednej žumpy, bez jednej potrebnej ekologickej ochrany, lebo je to územie, ktoré nepotrebujú? Dali ste si toto všetko do súvisu, keď ste chceli povedať, že treba likvidovať celé dotácie na Slovensku bez ohľadu na okolie? To je veľmi nebezpečné.

KAZDA:

- Ľuďom, ktorí veľmi ťažko pracujú a majú malý zárobok, treba povedať, že preukázateľne, aj na základe zistení Najvyššieho kontrolného úradu, ostáva veľká časť dotácií, ktoré sa mali premietnuť do ich miezd, v určitom korupčnom reťazci: či už ich šéfov, alebo pracovníkov na vyššej úrovni. To sú konkrétne zistenia.

GONDA:

- Otázka, či “dotácie áno, alebo nie”, je principiálna, pretože nemôžeme vopred zahodiť možnosť “áno” alebo “nie”. Je potrebné povedať plusy aj mínusy a nedeľhonosť iný názor. Podstatné je, čo je úlohou vlády. Platíme dane. Z daní by malo nastať určité prerozdelenie, ale prerozdelenie najmä v sociálnej oblasti a nie zasahovanie do ekonomiky. To je veľmi vážny ekonomický faktor pre nedávanie dotácií, pretože akýmkoľvek dotáciami do podnikateľskej sféry, nielen do poľnohospodárstva, ale aj do iných odvetví, zvyhodňujeme určité subjekty a znevýhodňujeme ostatné. V záujme poľnohospodárskych subjektov, súkromných, ako aj iných ekonomických subjektov je, aby niektorí iní neboli zvyhodnení dotáciami. To znamená, že v ich záujme je presadzovať to, aby všetci mali rovnaké podmienky. Takisto je v bytostnom záujme spotrebiteľov, aby dotácie neboli, aby si mohli vybrať čo najlacnejšie a zároveň najkvalitnejšie potraviny. Toto je podľa mňa dlhodobý principiálny cieľ. Netvrdím, že teraz náhle treba zrušiť dotácie, ale nezavrhuje túto myšlienku preto, že teraz sa nám zdá nerealizovateľná. Má totiž dôvody, ktoré sú principiálne správne.

ZIMMER:

- Diskusiu o reálnych možnostiach súčasných zmien poľnohospodárskej politiky treba oddeliť od samostatného hodnotenia dotácií, ktoré, žiaľ, nezabezpečujú nižšie ceny potravín pre obyvateľov. Práve naopak. Pravdepodobne pre vás nie je žiadnym prekvapením, že hlavná a najväčšia položka podpory poľnohospodárov v EÚ je podpora cez tržové ceny. To znamená podporu cez ceny, ktoré zaplatia naviac spotrebiteľia, oproti cenám v situácii, keby poľnohospodárstvo nebolo potrebné. Veľkú časť balíka podpory poľnohospodárov tvorí podpora, ktorá nejde cez štátny rozpočet. Ťažko sa kontroluje a ťažko porovnáva najmä pri rôznych kurzoch jednotlivých mien, ale liberalizácia v tomto zmysle by priniesla nižšie ceny potravín, pričom paradoxné na tom je, že vysoké ceny potravín najťažšie dopadajú na najchudobnejšie obyvateľstvo, ktoré najväčšiu časť svojich príjmov vynakladá na potraviny. Svetová banka sa snažila vypočítať, ako súčasné politiky dopadajú na príjmy obyvateľstva. Variant úplnej liberalizácie by priniesol zníženie cien potravín pre obyvateľstvo. Samozrejme, že by to mierne postihlo príjmy farmárov. Na druhej strane si treba uvedomiť, že náš vstup do EÚ a akceptovanie spoločnej poľnohospodárskej politiky priniesie výrazné zvýšenie cien potravín pre obyvateľstvo.

DOSTÁL:

- Seminár je súčasťou projektu, ktorý bol podporený z Nadácie pre podporu občianskych aktivít, ktorá rozdeľuje prostriedky Phare. Takže pre EÚ je problém možných rizík korupcie v poľnohospodárstve problémom, na ktorý poskytujete prostriedky.
- Socializmus nemá iba tú podobu, ktorú sme tu zažili my, počas 40 rokov. Socializmus má viacero podôb, isté socialistické tendencie sa prejavovali v prvej ČSR a isté, z nášho pohľadu silné socialistické tendencie sa prejavujú aj v dnešnej Európskej únii.

To nie je nadávka, ale politologické označenie. Niekomu to môže vyhovovať, nám to nevyhovuje.

- Tento seminár sme zorganizovali s úmyslom pozvať ľudí, ktorí majú na vec rôzny názor. Je plodné o tom diskutovať. Ak by boli pozvaní len ľudia, ktorí to vidia rovnako ako my, povedali by sme si, ako treba dotácie zrušiť a nemali by sme tu žiadnu oponentúru. Plodnejšie je diskutovať s ľuďmi, ktorí majú rôzne názory.

SERENČEŠ:

- Čo sa týka zmyslu podpory poľnohospodárstva, ako aj načrtnutia vízie, ktorá tu bola povedaná, t.j. kedy sa poľnohospodárstvo nebudeme musieť podporovať, treba vidieť jednu vec: poľnohospodárstvo sa zrejme nebude musieť podporovať jedine v tom prípade, keď sa vytvoria rovnaké podmienky v celom svete.
- Výroba potravín má svoju biologickú hranicu. Aj keď veda a technika vstúpila do poľnohospodárstva a výroby potravín veľmi dynamicky, naráža to na určité mantinely z hľadiska biológie. Môžeme ísť do genetiky: ak si zoberiete napr. ochranárov životného prostredia, environmentalistov alebo slobodu zvierat, tí začínajú pomaly diktovať, ako to bude vyzeráť vo výrobe potravín v horizonte 20 rokov. Myslím si, že toto je potrebné vziať do úvahy. Správne tu zaznelo, že ak sa aj pripravujú nejaké zmeny, tak by sa mali pripraviť v dlhodobom časovom úseku. Treba si uvedomiť, že poľnohospodárstvo je biologická výroba. Nedajú sa z roka na rok meniť celé výrobné programy. Dajú sa meniť postupne: podľa toho, aký je ľudský potenciál, zdroj vybavenia atď. Toto treba mať na zreteli a podľa toho aj v časových úsekoch horizontoch určovať, ako sa bude k poľnohospodárstvu pristupovať. Nie je možné pristúpiť k tomu tak dramaticky, ako sa to u nás odohralo v rokoch 1991 – 1992. Potom sú tu po 10 rokoch dozvuky z pozície toho, že sa veľmi drasticky zasiahlo do toho procesu.
- Otázka teda znie, prečo je treba poľnohospodárstvo podporovať? Myslím, že tu bolo povedané dosť dobre, že podstatou tejto táto otázky je potravinová bezpečnosť: nielen z hľadiska množstva vyrobených produktov alebo potravín na obyvateľa, ale i z hľadiska kvality, bezpečnosti, hygieny a zdravotného stavu obyvateľstva. Toto je kardinálny problém, ktorý sa tu odohráva. Treba si postaviť určitú víziu, či takýto transport potravín, aký sa odohráva cez oceány, bude sa odohrávať i ďalej. Či nepríde vízia, že každý štát si bude budovať svoju potravinovú bezpečnosť aj z hľadiska kvality.
- Čoraz významnejšou sa stáva kontrolná činnosť z hľadiska bezpečnosti potravín. Treba vidieť, že bezpečnosť potravín sa musí chápať zo širšieho hľadiska, nielen z hľadiska množstva vyrobených potravín na obyvateľa. Druhým aspektom je otázka environmentálna a otázka ochrany životného prostredia, rázovitosti krajiny atď. Poľnohospodárstvo, okrem toho, že vytvára hodnoty z prirodzeného hľadiska chovu zvierat alebo pestovania plodín, ovplyvňuje i rázovitosť krajiny, kultúru krajiny. To znamená, že aj keby v tých oblastiach poľnohospodárstvo nefungovalo, i tak by sa tam krajina musela udržiavať. Platí to aj v prípade, že by sa krajina len kosila a vytvárali by sa podmienky na využitie biomasy napr. na kúrenie (v energetike).
- Nebol tu dostatočne spomenutý problém prírodných a výrobných podmienok. Treba si uvedomiť, že rozdiely sú nielen v rámci našej krajiny, ale i medzi krajinami navzájom. Ak porovnáme potenciál našej pôdy v porovnaní s Českou republikou, potom u nás je výnosnosť pôd o 10 % nižšia. V rámci Slovenska, ak si porovnáme Podunajskú nížinu s Východoslovenskou nížinou – či už ide o kvalitu pôdy alebo prírodného prostredia – zistíme, že sú tam významné rozdiely. Krajina je funkčná vtedy, ak optimálne využíva

výrobné faktory, ktoré má štát k dispozícii. Hovorilo sa o tom, že sme málo otvorená ekonomika, že nemáme nerastné suroviny, treba ich dovážať, sú veľmi drahé a všetko sa kupuje za doláre. Ako si udržíme obchodnú a platobnú bilanciu, keď nevyužijeme to, čo máme doma k dispozícii? K dispozícii je pôdny fond, ktorý a samozrejme i ľudský potenciál.

- Nikdy nebudeme všetci učiteľia, lekári, ani nebudeme všetci pracovať s výpočtovou technikou. Štruktúra spoločnosti bude taká, že 8-10 % obyvateľstva si nájde na vidieku zamestnanie, pretože podobná štruktúra je i vo svete. Ľudí na vidieku jednoducho nemôžeme odsúdiť tým, že im neumožníme, aby sa mohli dostať k práci. Toto sú faktory, ktoré treba v rámci našej krajiny vnímať. Všimnite si, aké sú rozdiely v rámci našej republiky z hľadiska vytvárania monopolného postavenia. Zoberte si rozdiely medzi potravinárstvom, spracovateľským priemyslom, obchodom a rozdiely medzi vstupmi výroby. Cenová disparita existuje prakticky od roku 1990, bola dramatická, v posledných rokoch sa medzi vstupmi a výstupmi začala zužovať. Na jednej i na druhej strane existujú silné združenia, ktoré tlačia poľnohospodárstvo cestou vstupov a výstupov tam, kde sa nachádza. A práve táto disparita odčerpala z poľnohospodárstva možno 15 miliárd korún. Tých 15 miliárd korún je v rámci riešenia problémov potrebné niečím nahradiť.
- Ak by sme skúmali, aké sú rozdiely z hľadiska porovnania krajín, všimnime si napríklad susedné Rakúsko. My všetko zužujeme na dotačnú politiku, na dotácie zo štátneho rozpočtu. Treba povedať, že agrárna politika má niekoľko segmentov a keď tieto nie sú v rovnováhe, tak potom ani dotácie nespôsobia efektívne. Tieto segmenty treba dať do rovnováhy a potom sa budú dobre využívať prostriedky zo štátneho rozpočtu.
- Bolo tu povedané, že mnohé dotácie sa nedostávajú k poľnohospodárskym výrobcom. Áno, je to pravda. Na strane vstupov sa odčerpávajú peniaze, ktoré by mali ísť poľnohospodárom na dôchodok tak, aby sa im zvýšila úroveň odmien, a samozrejme, znížila disparita medzi slovenským priemerom a poľnohospodármi. Toto je ďalší aspekt, ktorý treba mať na zreteli.
- Z hľadiska dotácií je významným aspektom úroveň podpory a jej zloženie. Ak sledujeme, aká je u nás úroveň podpory a z čoho sa skladá, tak si treba uvedomiť, že v EÚ sú produkčné podpory z hľadiska podpory trhových cien vo výške 58,7 %, v ČR 45 %, zatiaľ čo u nás je nižšia podpora trhových cien, než v okolitých štátoch.
- Čo sa týka kontroly dotácií, je potrebné uznať, že človek nie je dokonalý. Dotácie zo štátneho rozpočtu u nás prebiehajú na základe zákona č. 240/1998 Z.z. o poľnohospodárstve, kde je definované, na čo sa môže používať podpora. K tomu je prijatý všeobecný právny predpis, ktorý vznikol po dohode s ministerstvom financií a je prerokovaný v legislatívnej rade pre finančné právo. Je to všeobecne záväzný predpis pre všetkých účastníkov. Je v ňom povedané, za akých podmienok, komu a kedy sa poskytujú dotácie. Na toto je vypracovaný štatút, ktorý pozostáva z 2 častí: jeden je pre regionálne riaditeľstvo, druhý pre rezortnú konkurznú komisiu.
- Bolo povedané, že v komisiách je subjektívny výber ľudí. Ľudia v komisiách sú delegovaní predstavenstvom komory, nie subjektívne ministrom. Na predstavenstve komory predstavujú svojich ľudí a minister ich akceptuje. Treba si uvedomiť, že je to kolektívny orgán, a to na úrovni okresu, ako aj rezortu. Ďalší člen je delegovaný Ministerstvom financií ako člen konkurznej komisie, ďalšími sú traja pracovníci Ministerstva pôdohospodárstva. Otázka znie, či tam má byť zastúpený aj tretí sektor. Ak budeme chcieť, aby tam bol tretí sektor, môže byť do tej konkurznej komisie navrhnutý.

-
- V rokoch 1994-1995 existovala určitá neprehľadnosť, keď sa u nás menili podniky v rámci privatizácie, prechádzali z družstiev na spoločnosti s ručením obmedzeným. Dnes máme vypracovaný register fariem a v rámci neho máme dosť presnú evidenciu toho, koľko máme u nás podnikateľov. V súčasnosti prebieha taktiež cenzus fariem, ktorého výsledky majú byť spracované ku koncu tohto roka. V ňom sú zmapovaní všetci podnikatelia, aj tí, ktorí v podstate vykonávajú len samozásobovanie. Takýchto rodín je na Slovensku asi 400 000. Sú to podnikatelia, ktorí majú okolo 0,3 hektárov pôdy a majú jednu veľkú dobytčiu jednotku. Títo sú taktiež zaregistrovaní. Podľa pravidiel EÚ však farmár nemusí byť zaregistrovaný a nemusí ani nič vyrábať a bude tiež dostávať podporu z EÚ.
 - Kontrola v EÚ, ktorá je zo zákona, stanovuje povinnosť prekontrolovať každý rok 5 % podnikateľov, respektíve pôdy. A ak si zoberieme našu štruktúru kontroly, potom u nás sa kontrolujú žiadosti pred poskytnutím dotácie (či podnikateľ spĺňa všetky kritériá, či je žiadosť dobre spracovaná atď.). Nasledujú kontroly, ktoré sú mimorezortné. Môže do toho zasiahnuť naša rezortná kontrola, ale len s tým, že ak nájde určité poznatky, ktoré sú v rozpore s príslušným výnosom, tak ich môže nahlásiť NKÚ alebo finančnej kontrole. V súčasnosti existuje Správa finančnej kontroly, ktorá nahradila daňové úrady, vykonávajúce kontrolu doteraz. My sme mali len oznamovaciu povinnosť. Keď naša kontrola našla určité nezrovnalosti v teréne, tak to oznámila daňovému úradu alebo správe finančnej kontroly. My sme nemohli dávať príkaz na to, aby sa vrátili dotácie.
 - Nálezy, ktoré ste tu spomínali, sú samozrejme chybami. Tých, ktorí manažujú dotácie, ale i tých, ktorí tie dotácie dostali. Nedodržali princípy, ktoré tam boli stanovené. Tieto dotácie je potrebné vrátiť aj s patričnými penále. Druhá vec sa týka bývalých štátnych fondov. Boli určité chyby, ktoré sa tam odohrávali. V prípade nevyužitia dotácií cez Štátny fond ochrany a zveľaďovania poľnohospodárskeho pôdneho fondu to bol jediný prípad v Žiari nad Hronom, kde sa zistilo, že za pridelené prostriedky bolo zakúpené auto. To bol jediný prípad. Teraz sa to však zovšeobecniť na všetkých podnikateľov. Konkrétny príklad treba zverejniť, ale netreba to považovať za výskyt plošného charakteru.
 - Ďalšie skutočnosti vyplývajú z činnosti Najvyššieho kontrolného úradu. NKÚ našiel problémy napríklad pri záverečných účtoch, pri poskytovaní dotácií. Väčšina skutočností, čo tam boli zistené, však nebola chybou úradníkov, ale podnikateľa, pretože nespĺnil účel poskytnutia dotácie, prípadne ich nevyčerpal. Je presne povedané, ako sa majú zúčtovať dotácie zo štátneho rozpočtu. Ak to nenaplnil, napríklad nepreviedol z osobitného účtu na svoj bežný účet, vznikol nález, ktorý sa dostal do správy NKÚ. Uznajme, že je tu silná externá kontrola: či už je to NKÚ, Úrad vlády, naša kontrola a finančná kontrola, ktorá začína už veľmi intenzívne pracovať v teréne a prakticky skontrolovala celé regióny.
 - Iným problémom, ktorý tu bol načrtnutý, je otázka znevýhodnených oblastí. Sme si vedomí toho, že BPEJ – tak, ako sú – sú nedokonalé. My sme však nemali možnosť zvoliť iný nástroj, ako BPEJ, pretože sme tieto dáta mali. Naviazali sme na existujúcu databázu i preto, že BPEJ sa používajú aj z hľadiska dane z nehnuteľnosti z pôdy.
 - EÚ prechádza v kritériách pre udelenie dotácií na svahovitost a nadmorskú výšku. To znamená, že v strede obce alebo dotyčného územia budú tieto veličiny merané. Všetci podnikatelia, ktorí tam budú, budú potom zaradení do týchto znevýhodnených oblastí. Podľa našich výpočtov máme teraz 1,6 milióna hektárov pôdy znevýhodnených oblastí. Podľa metodológie EÚ sme získali výsledok 1,728 milióna hektárov, v prospech znevýhodnených oblastí. Ten rozdiel je veľmi malý. Aj to nám tu ukazuje, že BPEJ neboli tak márne a mali sme aspoň nejaké kritérium, podľa čoho sme postupovali.

MIČEK

- Najväčší problém, ktorý máme pri vyjednávaní s EÚ, je zdokumentovať poľnohospodársku výrobu na Slovensku. EÚ si stanovila referenčné obdobie rokov 1995 a 1999. Výber týchto rokov odôvodňujú tým, aby nedošlo ku špekulatívnym navýšeniam výroby niektorých komodít. Vybrali si roky, ktoré boli pre našich poľnohospodárov, ale aj pre poľnohospodárov ostatných kandidátskych krajín, práve najhoršími rokmi výroby, kedy bolo zaznamenané najväčšie zníženie výroby vplyvom transformácie.
- Čo vlastne bola tou transformáciou? Hneď po revolúcii niektorí povedali, že poľnohospodári dotácie nepotrebujú a že všetko treba zobrať. Pán Dlouhý s Klausom dokonca hneď po revolúcii zrušili Ministerstvo poľnohospodárstva ako nepotrebné, čím nastal úplne rozkladný proces celého poľnohospodárstva v našich krajinách. Niektorí hovoria, že to možno bolo i ciele, aby sme nevstúpili s tak dobrým poľnohospodárstvom do spoločenstva, ako sme v tom čase mali.
- V roku 2004 by sme mali vstúpiť do európskeho spoločenstva. Toto spoločenstvo má určité pravidlá a my, či chceme alebo nie, tie pravidlá nebudeme meniť. My ich musíme akceptovať. Ich pravidlá sú také, že dotácie do poľnohospodárstva predstavujú 50 % celkového rozpočtu EÚ. To je veľký balík prostriedkov, ktoré musíme akceptovať, ak tam chceme vstúpiť.
- Treba si uvedomiť, že na dotáciách sa podieľa nielen spoločenstvo ako také, ale aj štátny rozpočet. Teda tí, ktorí už dopredu tvrdia, že to, čo dostanú poľnohospodári z EÚ navyše, im treba zobrať zo štátneho rozpočtu, sa mylia. My máme teraz 20 % úroveň z objemu dotácií, ktoré sa dávajú v krajinách EÚ. Nielenže potrebujeme zachovať ten stav, ktorý je, ale potrebujeme dostať aj domáce platby na vyššiu úroveň, aby sme mohli prijímať prostriedky z EÚ podľa tých pravidiel, ktoré oni dávajú.
- V druhom pilieri dotácií - štrukturálnej politike rozvoja vidieka - sa očakáva podpora zo štátneho rozpočtu vo výške 20 %. Ak tieto prostriedky nezakalkulujeme do budúceho štátneho rozpočtu, EÚ to prijme tak, že nemáme 20 % prostriedkov na to, aby nám potom oni museli doplatiť 80 % prostriedkov. Na toto musíme dávať veľký pozor pri tvorbe rozpočtu. Musíme zakalkulovať všetky tieto prostriedky, aby sme mohli zvyšných 80 % čerpať z EÚ. Únia nás nebude nútiť a tlačiť, aby sme tie prostriedky čerpali; budú radi, že ušetria.
- Čo sa týka priamych platieb a odpovede na otázku, či bude rozdeľovanie dotácií transparentnejšie, keď budeme členmi EÚ. Áno, bude transparentnejšie. To je jednoznačná odpoveď. V krajinách EÚ je miera korupcie podstatne nižšia. Ak tam vstúpime, mechanizmy kontroly, ktoré tam fungujú, musia byť aj u nás. Tým pádom miera korupcie bude podstatne nižšia. Bude primeraná tomu, ako je v iných krajinách. Videli sme, čo spravila EÚ, keď došlo k podozreniu zo zneužitia fondov SAPARD. Okamžite sa tu vykonalo množstvo kontrol. Takýto systém kontroly prebieha aj v EÚ.
- K priamym platbám: rozdiel medzi situáciou teraz a po vstupe do EÚ je zásadný v tom, že v EÚ má každý farmár nárok na priame platby. To znamená, že nerozhoduje niekto subjektívne, ale ten, kto spĺňa kritériá, dotácie dostane.
- Čo sa týka platobnej agentúry, chceme ubezpečiť, že platobná agentúra sa rozbieha. Platobná agentúra musí byť v čase vstupu funkčná, to sme si dali ako záväzok. Nová vláda si musí uvedomiť, že platobná agentúra na Ministerstve pôdohospodárstva je základom. Funkčná agentúra so všetkými kontrolnými a overovacími mechanizmami tak, aby nemohlo dochádzať k zneužívaniu fondov, musí existovať. Musí mať zabezpe-

čené systémy identifikácie toho, čo EÚ podporuje. Identifikácia pôdy bude na základe ortofotomáp a na základe užívateľských vzťahov. To znamená, že každý užívateľ pôdy si ich musí zdokumentovať a bude to mať sfotografované. V súčasnosti sa fotografuje celé územie Slovenska a každý užívateľ vyznačí, ktorú plochu užíva. Na tú plochu dostane potom podporu v tej výške, akú mu EÚ prizná. Takisto sa v súčasnosti vykonáva zavádzanie systému identifikácie zvierat. Toto sú základné komponenty, ktoré musia fungovať. Na základe nich potom budeme dostávať priame platby. Priame platby budú poskytované farmárom s výmerou pôdy pravdepodobne viac ako 0,5 hektára, to znamená, že ani drobní farmári a drobní užívatelia nebudú nijako poškodení, pretože každý bude mať rovnaké pravidlá, rovnaké práva pre prijímanie tejto pomoci. Kontrola je vlastne daná celým mechanizmom platobnej agentúry. Farmár, ktorý bude definovaný minimálne 0,5 hektárom pôdy alebo jednou dobytčou jednotkou, predloží si žiadosť, kde všetko zdokumentuje. Približne mesiac alebo dva má platobná agentúra na vykonanie kontroly, potom musí vyplatiť farmárovi peniaze. To znamená, že farmár nemusí nikomu doniesť úplatok, ale na základe tohto pravidla dostane v stanovenom výplatnom termíne na svoj účet tie peniaze, na ktoré má nárok.

- Ako už bolo povedané, len 5 % z týchto prostriedkov je povinné kontrolovať. Je tam však vybudovaný systém kontroly, ktorý zabezpečí, aby používanie dotácií bolo transparentné. Myšlienka znížiť priame platby, aby boli účelovo vynakladané, je výborná a nikto z nás sa jej nebráni. Priame platby však v EÚ jednoducho existujú a budú existovať ešte minimálne do roku 2006. Všetci však budeme mať možnosť podieľať sa na príprave novej Spoločnej poľnohospodárskej politiky, ktorá by mala byť platná od roku 2007. Tam je tendencia krajín, ktoré sú priamymi platcami, požadovať, aby priame platby boli skôr znížené a viac sa venovalo na druhý pilier, teda na štruktúrnu politiku rozvoja vidieka. Bude treba zvýšiť podiel aj zo štátneho rozpočtu do úrovne 20 % a zároveň znížiť priame platby. Samozrejme, najväčší prijímatelia, sa proti tomu búria, pretože im vyhovuje súčasný systém priamych platieb, ktorý nie je transparentný. Pre nás je však zbytočné nad tým polemizovať. Nemáme veľa možností, jednoducho musíme prijať podmienky, ktoré nám toto spoločenstvo dáva. Predpokladáme však, že na presadzovaní niektorých myšlienok, ktoré tu boli nadnesené, t.j. znížiť priame platby a pripravovať projekty na konkrétne ciele veci, sa budeme podieľať už aj my.

KAZDA

- V akom štádiu realizácie je internetová stránka, ktorá je v súčasnosti v horšom stave, než bola? Ako je to s uznesením vlády o informovaní o dotáciách, ktoré – ako vidíme – sa neplní?

SERENČĚŠ

- Pokiaľ ide o uznesenie vlády, do tohto materiálu sme dávali svoje stanovisko a žiadali sme určitý časový odstup. Bolo to však prijaté tak, ako bolo. Navrhovali sme prispôbiť uznesenie k tomu, aby sme stihli zverejniť i obdobie pred rokom 2000. Roky 2000, 2001 sú už na internete a sú k dispozícii informácie o poskytovaní dotácií. Ostatné roky predtým sa musia pozbierať a preto využívame aj systém cez firmu RADELA s.r.o., pretože tá tieto programy robila približne od roku 1998. Čo sa týka ostatného zverejňovania, myslím, že nie je problém zverejniť všetky informácie, ktoré sú od nás žiadané.

KAZDA

- V predstupovom procese je samozrejme problematická otázka, či vôbec máme dotovať. Zaznela tu aj informácia o Novom Zélande, kde je nízka cena potravín napriek tomu, že nedotujú. Zaujímalo by ma, akým spôsobom by ste na to zareagovali?

MIČEK:

- Dôsledkom zníženia dotácií je, že sme znížili výrobu o 50 %, že máme výrazne negatívnu bilanciu dovozu a výroby potravín. Znížením dotácií sa znížila výroba a my nemáme teraz tú úroveň výroby, ktorú by sme boli schopní mať. Preto otázka, či dať alebo nedáť dotácie, neprichádza do úvahy. Dotácie musia byť do výšky podpory v EÚ, lebo inak naši farmári neprežijú. Zaoberať sa touto otázkou je nebezpečné. Porovnávať Slovensko s Novým Zélandom je smiešne a nedá sa to seriózne brať.

SERENČEŠ:

- Chcel by som ešte raz zdôrazniť, že dotácie sú len veľmi malou časťou podpory štátu. Treba vytvoriť inštitúcie, ktoré napomôžu tomuto riešeniu. Napríklad vymáhateľnosť práva. U nás je situácia, že spracovatelia nezaplatili farmárom 1,5 miliardy korún (podľa prepočtov komory). Výrazne nám chýba inštitucionálne zabezpečenie, napríklad vytvorenie výrobných združení, služieb pre poľnohospodára. Keď toto všetko bude zriadené, potom aj u nás môže dôjsť k zníženiu dotácií. Treba to vnímať v čase veľmi reálne. Predpokladám, že v časovom horizonte 10-12 rokov, skôr sa to nemôže odohrať, pretože u nás sa takým rýchlym tempom tieto inštitúcie nedajú vybudovať.

DOSTÁL:

- Nikto netvrdí, že od budúceho roku by sa mali zrušiť dotácie. Postoj, ktorý hovorí o tom, že ak sú v EÚ nejaké dotačné pravidlá, tak nám neostáva nič iné, len ich akceptovať, je platný iba do tej miery, že musíme plniť nejaké podmienky. Neznamená to však, že sa nemáme usilovať tie podmienky meniť, pokiaľ ich považujeme za nesprávne. Naopak, je našou povinnosťou, aby sme sa ich snažili aktívne zmeniť.

MIČEK:

- Dvanásť rokov počúvame, že poľnohospodári dostávajú veľa a treba im znížiť objem dotácií. Stále im znižujú a dôsledok je viditeľný. Našou by malo byť, aby sme sa v predstupovom období dostali s dotáciami na úroveň okolitých krajín, ktoré tam chcú vstúpiť, t.j. Česka a Maďarska. V súčasnosti sa im nemôžeme ani zďaleka priblížiť. Uvažovať s myšlienkou znížiť dotácie do poľnohospodárstva pred vstupom do EÚ je hriech. Po vstupe má každý právo zúčastniť sa na reforme Spoločnej poľnohospodárskej politiky a tam sa tieto myšlienky môžu uplatniť. Musí však prísť k dohode 25 členských krajín. V predstupovom období však nemožno znižovať dotácie, práve naopak.

BLAAS

- V ekonomickej literatúre, ktorú som čítal, sa zdôvodňovala potreba agrárnej politiky a zároveň aj podpory poľnohospodárstva z ekonomického hľadiska tým, že poľnohospodárstvo je objektívne znevýhodnené voči iným výrobným odvetviam. Zvláštnosti poľnohospodárskej výroby napr. dlhy, výrobný cyklus, prírodné podmienky atď., ho znevýhodňujú v súťaži o zdroje voči iným odvetviam, predovšetkým o kapitál, ale aj o

prácu. Toto by mohlo byť ekonomické zdôvodnenie. Podpora poľnohospodárstva, to nemusia byť len dotácie. Poznáme systém podpory poľnohospodárstva – podporu trhovej ceny, čo je vlastne spoločná poľnohospodárska politika. Z hľadiska bránenia sa korupcii si myslím, že je to veľmi dobrý, čistý systém, pretože tam rozhoduje v podstate trh. Zaujímavé je, paradoxne, že EÚ odchádza od systému podpory cez trhovú cenu a ide na podporu priamymi platbami. To znamená že svojim spôsobom zvyšuje možnosť vzniku korupcie (ak by som to chcel prehnať). Napriek tomu, systém podpory priamymi platbami, ktorý sa EÚ vo svojich reformných plánoch snaží zavádzať, je systémom jednoduchým, transparentným, a kontrolovateľným.

- Všetko smeruje k tomu, že sa bude platiť roľníkom podľa hektárov za to, že sú roľníci, bez ohľadu na to čo vyrábajú, koľko vyrábajú a či vôbec vyrábajú. Napríklad, ostatný návrh Európskej komisie navrhuje, že celý podporný systém odvetví hovädzieho dobytky, ktorý sa teraz platí podľa kusov, sa jednoducho zmení na priamu platbu na hektár pasienkov. Jednoduchý, transparentný systém.
- Dovoľte mi jednu poznámku k diferencnej rente. Pokiaľ ide o dotácie, ja by som s tým vôbec neoperoval, pretože teória diferencnej renty naopak dokazuje, že nepotrebujeme žiadne dotácie, pretože tá vzniká na základe ceny, ktorá sa tvorí v najhorších výrobných podmienkach. Existuje obmedzenosť zdroja pôdy, to znamená, že diferencnú rentu inkasuje vlastník pozemku. Na čo ho ešte dotovať?
- Existuje niekoľko foriem podpory poľnohospodárstva. Prvá forma je podpora trhovej ceny, potom sú ďalšie formy, ktoré sú nejakým spôsobom modifikovanými transfermi z verejných zdrojov. Boli robené exaktné merania za účelom zistiť, ktorý z týchto foriem podpory je najefektívnejší. Nemôžeme si totiž myslieť, že všetky peniaze z verejných zdrojov, od spotrebiteľa alebo konzumenta, sa k adresátovi naozaj dostanú. Časť z nich sa niekde „na ceste“ stráca. Niekoľko príkladov, ako sa verejné zdroje strácajú na ceste k adresátovi – k roľníkovi. Podľa miery tejto straty v procese transferu môžeme potom hodnotiť dotácie, alebo rôzne formy podpory, z hľadiska ich efektívnosti. Prvá forma podpory, ktorá je dosť známa a ktorú používame aj my, tvoria rôzne príplatky k cenám, teda vyrovnanie nákladov výrobcovi z určitého verejného zdroja. OECD zisťovalo, kam sa vlastne celý dotačný „koláč“ dostáva v prípade, že sa použijú dotácie, ktoré nazveme príplatky k cenám. Skúma sa, ako sa dostávajú dotácie a ako sa rozdeľujú podľa použitých výrobných zdrojov, výrobných faktorov. Práca a pôda sú výrobné faktory, ktoré vlastní roľník. Roľníkovi sa v tomto prípade z „koláča“, napríklad zo 100 korún, dostáva len 26, čiže jedna štvrtina. To ostatné inkasujú vlastníci pôdy. V predpoklade, že roľníci si pôdu prenajímajú a nehospodária len na vlastnej, to ide vlastníkom pôdy a veľmi veľký balík týchto dotácií – asi 40 % – inkasujú dodávatelia vstupov. To je v trhovom mechanizme prirodzené: keď je kúpna sila, dopyt, tak dodávateľ zvyšuje cenu. To je rozdelenie dotácií pri tomto type. Účinnosť dotácií pri ďalšom type podpory – podpore trhovej ceny – je trochu odlišná. Vidíme, že práve podpora trhovej ceny je z hľadiska roľníka relatívne veľmi málo efektívna, lebo na základe modelových kalkulácií zostáva roľníkovi iba 14 % z celkovej podpory. Veľká časť podpory ide opäť dodávateľom vstupov a vlastníkom pôdy. Napokon tu máme ešte jeden typ dotácie, na ktorý prechádza aj EÚ a ktorý sa pokladá za najefektívnejší z hľadiska toho, že najväčší podiel celkových zdrojov presúvaných z verejných prostriedkov poľnohospodárom zostáva priamo u poľnohospodárov. Vidíme, že tým, ktorí dodávajú vstupy, ide len veľký malý podiel. Na vlastnú prácu poľnohospodárov a na vlastnú pôdu relatívne veľký podiel. To znamená, že najväčší podiel z dotácií efektívne dostávajú roľníci práve

pri tomto type dotácie. V podstate ide o náš systém platieb do znevýhodnených oblastí. Tento typ sa pokladá za najúčinnnejší. Ďalším typom sú dotácie do vstupov. Tie dosť deformujú trh, hlavne deformujú trh vstupov. Vidíme, že dotácie do vstupov sú v podstate až 67 % dotáciou dodávateľov a výrobcov vstupov a len veľmi malý podiel tejto dotácie (len asi 17 %) sa v skutočnosti dostáva k roľníkom. Môžeme analyzovať rôzne typy podpory poľnohospodárstva aj z hľadiska ich účinnosti a z hľadiska efektívnosti transferu roľníkom. Z tohto hľadiska, na základe týchto výpočtov, sa nám zdá, že najúčinnnejšiu formou sú priame platby, ktoré sa vyplácajú na pôdu. Toto je aj zameranie ďalšieho vývoja dotačnej politiky v EÚ.

ORAVEC

- Poľnohospodárstvo nemôže byť ani ľavé ani pravé, roľník môže byť len dobrý alebo zlý. Myslím, že pán Bottka mi dá za pravdu, že v poslednom čase sme urobili veľa práce pre to, aby sme si vyjasnili, že sme ochotní podporovať dobrých roľníkov a tých zlých sa snažiť eliminovať. Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora v mnohých prípadoch v konkurzných komisiách, keď zistila veci, ktoré nie sú v súlade s predpismi, poukázala na ne. Z nášho podnetu boli z dotácií aj vratky, ktoré sa rozdelili naspäť podnikateľom, ktorí podnikajú čestne. V tomto nemáme žiadny problém.

Nástroje poľnohospodárskej politiky z hľadiska znižovania rizík korupcie

Vydal Konzervatívny inštitút Milana Rastislava Štefánika, Bratislava 2002

Copyright © Konzervatívny inštitút Milana Rastislava Štefánika

Konzervatívny inštitút Milana Rastislava Štefánika
Štefánikova 1, 811 06 Bratislava
tel./fax: 02 – 5249 3745
e-mail: conservative@institute.sk
web: <http://www.konzervativizmus.sk>

Publikáciu zostavil Radovan Kazda

Redakčná spolupráca: Martina Kazdová, Katarína Holmová, Matej Holma

ISBN - 80-89121-01-2

ISBN - 80-89121-01-2

9 788089 121014